STAN I PERSPEKTYWY ROZWOJU SZCZECIŃSKICH BIBLIOTEK

SERIA
BIBLIOTEKARZA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO
TOM I

SERIA „BIBLIOTEKARZA ZACHODNIOPOMORSKIEGO"

TOM I

STAN I PERSPEKTYWY ROZWOJU SZCZECIŃSKICH BIBLIOTEK

MATERIAŁY Z KONFERENCJI
W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO
19 listopada 2004 roku

pod redakcją Radosława Gazińskiego

Szczecin 2005

Korekta
Agnieszka Gnat-Leśniańska

Redakcja techniczna
Jolanta Doroszkiewicz

Skład i łamanie
Paweł Musiał

Zdjęcia
Jan Surudo

Zdjęcie na okładce
Urszula Ganakowska

ISBN 83-87879-49-5

wydawnictwo i druk
Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie
e-mail: ksiaznica@ksiaznica.szczecin.pl

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne 5

Alina Piekarska, Małgorzata Remlein
Biblioteka Główna Akademii Morskiej, stan obecny, działalność i perspektywy rozwoju 7

Anna Nowakowska
Stan i potrzeby Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej w Szczecinie 14

Anna Grzelak-Rozenberg, Anna Łozowska
Biblioteka Główna Politechniki Szczecińskiej 22

Dagmara Budek, Dominika Popiela, Edyta Rogowska
Biblioteka Pomorskiej Akademii Medycznej 27

Mirosława Różycka
Stan i potrzeby biblioteki Uniwersytetu Szczecińskiego 34

Lucjan Bąbolewski
Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie – diagnoza stanu i pytania o przyszłość 39

Krzysztof Marcinowski
Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie w procesie przemian. Szanse i zagrożenia 44

Dyskusja (*oprac. Mirosława Różycka*) 49

Zdjęcia 57

SŁOWO WSTĘPNE

Obecne czasy zmuszają biblioteki do coraz ściślejszego współdziałania. Jest ono podyktowane wieloma względami, wśród których należałoby przede wszystkim wymienić dobro czytelników. Dziś stawiają oni bibliotekarzom wysokie wymagania, domagając się szybkiego dostępu do poszukiwanych publikacji. Wymusza to między innymi: przyspieszoną wymianę informacji, budowę wspólnych internetowych katalogów, czy też poszerzanie oferty czytelniczej o elektroniczne bazy czasopism i książek. Wszystkie te działania skłaniają biblioteki do zawiązywania mniej lub bardziej ścisłych porozumień zarówno w skali całego kraju, jak i poszczególnych regionów.

W Szczecinie w 1999 roku najważniejsze biblioteki miasta zawarły ze sobą porozumienie nazwane Szczecińskim Zespołem Bibliotecznym. Jego głównym celem było wspólne wystąpienie o środki na sfinansowanie zintegrowanego systemu bibliotecznego ALEPH. Po zrealizowaniu zadania współpraca między szczecińskimi bibliotekami wyraźnie osłabła. Dopiero od lipca 2004 roku z inicjatywy dyrektora Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego ponownie rozpoczęły się regularne spotkania dyrektorów szczecińskich bibliotek: Biblioteki Głównej Akademii Morskiej, Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej, Biblioteki Głównej Politechniki Szczecińskiej, Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej, Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego, Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej. Na wspomnianych spotkaniach zaczęto podejmować wspólne decyzje. Przede wszystkim zdecydowano się na zawarcie nowego porozumienia pozwalającego szczecińskim bibliotekom występować razem w sprawach dotyczących całego środowiska. W trakcie rozmów zwracano uwagę na konieczność polepszenia przepływu informacji, aktywizację pracowników poprzez stworzenie im warunków do podnoszenia kwalifikacji i własnego rozwoju. Jedną z form rozwijania aktywności bibliotekarzy oraz forum dyskusyjnym ma stać się nowa edycja „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego" (także w wersji elektronicznej). Oprócz tego postanowiono corocznie organizować konferencje szczecińskiego środowiska bibliotekarskiego. Mają one dotyczyć zarówno spraw ogólnych, jak i problemów szczegółowych.

Pierwszą z zapowiadanych konferencji stało się spotkanie w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego w dniu 19 listopada 2004 roku. Poświęcono je ocenie stanu bieżącego oraz perspektywom rozwojowym poszczególnych placówek. Występujący i dyskutanci starali się wyjaśnić

w jakim miejscu znajdują się obecnie szczecińskie biblioteki i w którym kierunku zmierzają. Opublikowane materiały przynoszą nam dużą dawkę informacji o stanie i problemach miejscowych bibliotek. W referatach autorzy charakteryzowali organizację poszczególnych bibliotek, ich zbiory, stan komputeryzacji i informatyzacji oraz problemy kadrowe. Jednocześnie wskazywano na potrzeby i najważniejsze kierunki rozwoju omawianych placówek. Przedstawione materiały kończy zapis dyskusji jaka miała miejsce po sesji referatowej.

Radosław Gaziński
Biblioteka Główna
Uniwersytetu Szczecińskiego

Alina Piekara
Małgorzata Remlein
Biblioteka Główna Akademii Morskiej

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII MORSKIEJ, STAN OBECNY, DZIAŁALNOŚĆ I PERSPEKTYWY ROZWOJU

W bieżącym roku mija 35 lat funkcjonowania Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie. Rocznica ta przypada w szczególnie uroczystym momencie, gdyż zbiega się ona z otrzymaniem przez uczelnię nowej nazwy – Akademia Morska.

Najważniejszą datą w historii biblioteki jest rok 1969, w którym utworzono Wyższą Szkołę Morską, a następnie w jej strukturze powołano Bibliotekę Główną, podlegającą Rektorowi do spraw Nauki i Współpracy z Gospodarką Morską.

Do 1995 roku siedziba biblioteki mieściła się w gmachu uczelni przy Wałach Chrobrego, a jesienią tegoż roku rozpoczęto przeprowadzkę zbiorów do nowego budynku przy ulicy Henryka Pobożnego. Uroczyste otwarcie nowej biblioteki nastąpiło w styczniu 1996 roku.

Piąte i szóste piętro wspomnianego budynku zajęła nasza instytucja, otrzymując 2 tys. m^2 powierzchni co radykalnie poprawiło komfort pracy pracowników i czytelników. Piąte piętro zajmują następujące sekcje: wypożyczalnia, czytelnie (druków zwartych i ciągłych), informacja naukowa, gromadzenie i opracowanie zbiorów, dyrekcja i sekretariat. Szóste piętro to magazyny z regałami tradycyjnymi i przesuwnymi oraz system wind, które pozwalają na sprawną i szybką obsługę czytelników. Dzięki zainstalowaniu regałów przesuwnych uzyskaliśmy miejsce na około pół miliona woluminów. Duża powierzchnia magazynowa pozwala na prowadzenie dodatkowych prac: oprawę książek, druk naklejek z kodem kreskowym, konserwację książek, przygotowanie do oprawy introligatorskiej. Dzięki Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej wszystkie działy biblioteki zostały wyposażone w nowe, funkcjonalne meble, które poprawiły estetykę pomieszczeń oraz komfort pracy.

Przestronność korytarzy pozwala na eksponowanie naszych zbiorów w formie wystaw tematycznych książek i innych dokumentów, które umieszczane są w nowoczesnych gablotach. Wpływa to znacznie na zwiększenie zainteresowań studentów tematyką morską oraz pozwala zaprezentować nowości zakupione przez bibliotekę.

Działalność Biblioteki Głównej Akademii Morskiej opiera się na statucie zatwierdzonym przez jej władze w którym dokładnie określono strukturę i kierunki rozwoju instytucji. Struktura organizacyjna biblioteki przedstawia się następująco:

1. Dyrektor,
2. Sekcja Gromadzenia i Opracowania Zbiorów,

3. Sekcja Informacji Naukowej,
4. Sekcja Wypożyczalni,
5. Sekcja Czytelń,
6. Archiwum Uczelni.

Przy bibliotece działa Rada Biblioteczna pełniąca funkcję doradczą i opiniodawczą. Obsada kadrowa placówki przedstawia się następująco: 18 osób (14 na etatach i 4 na 1/2 etatu) w tym:

- 1 starszy kustosz dyplomowany (dyrektor),
- 4 kustoszy (w tym dwie osoby na 1/2 etatu),
- 2 starszych bibliotekarzy,
- 5 bibliotekarzy,
- 2 młodszych bibliotekarzy,
- 2 magazynierów bibliotecznych,
- 1 sekretarka (1/2 etatu),
- 1 archiwista (1/2 etatu).

Wysoko wykwalifikowany zespół pracowników (70% z wyższym wykształceniem kierunkowym, dwie osoby kończą studia magisterskie, jedna – policealne studium bibliotekarskie) zapewnia fachową i sprawną obsługę.

Gromadzeniem i opracowaniem wydawnictw polskich i zagranicznych związanych z profilem uczelni zajmuje się Sekcja Gromadzenia i Opracowania Zbiorów. Specjalizujemy się w nabywaniu literatury z mechaniki i nawigacji. W związku z powołaniem w ostatnich latach Wydziału Transportu zrodziła się konieczność poszerzenia zakresu zbiorów o nowe dziedziny wiedzy, między innymi o ekonomię, logistykę i zarządzanie.

Dotychczas zgromadzono ponad 120 tys. woluminów książek: skryptów, podręczników akademickich, książek naukowych i popularnonaukowych. Posiadamy również bogaty księgozbiór beletrystyczny liczący ponad 24 tys. pozycji. Ten ostatni wzbogacony został darem (ponad 12 300 egzemplarzy) przekazanym przez Polską Żeglugę Morską, który jest sukcesywnie wprowadzany w postaci opisów bibliograficznych do naszej komputerowej bazy danych (SOWA).

Głównym sposobem pozyskiwania literatury jest zakup bezpośrednio u wydawców lub w księgarniach. Fundusze na ten cel pochodzą z budżetu Akademii Morskiej, z badań statutowych i własnych oraz z dotacji Ministerstwa Infrastruktury. W ubiegłym roku zbiory powiększyły się o 2 470 woluminów w tym 127 wydawnictw zagranicznych. Każdego roku kupujemy średnio 2 421 woluminów, z czego 88 woluminów to książki obcojęzyczne (dane na podstawie czterech ostatnich lat).

Nasze zbiory wzbogacane są również o dary takich instytucji jak Polska Żegluga Morska czy Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście SA oraz płynące od osób prywatnych, związanych z gospodarką morską. Ostatnio księgozbiór zwiększony został o publikacje, udostępniane wcześniej w Studium Wojskowym Akademii Morskiej oraz zbiory zlikwidowanego Liceum Ogólnokształcącego Towarzystwa Krzewienia Wiedzy o Morzu.

Gromadzimy również zbiory specjalne: normy polskie i zagraniczne, literaturę techniczno-handlową, płyty kompaktowe z czasopism fachowych oraz wydawnictwa informacyjne na różnych nośnikach (konwencjonalnych i elektronicznych). Posiadamy 113 filmów na kasetach wizyjnych, które są darem nieistniejącego już Liceum Ogólnokształcącego Towarzystwa Krzewienia Wiedzy o Morzu przy Wyższej Szkole Morskiej. Są to przede wszystkim filmy o tematyce związanej z morzem, geografią, meteorologią i ochroną środowiska. W naszych zbiorach znajdują się także prace dyplomowe studentów Akademii Morskiej (udostępniane w Czytelni Informacji Naukowej), prace naukowo-badawcze pracowników uczelni oraz prace wykonane na zlecenia podmiotów gospodarczych. Te ostatnie udostępnia się w Sekcji Czytelń.

Współpracujemy z wieloma bibliotekami i instytucjami naukowymi w zakresie wymiany publikacji (w 2003 roku wysłaliśmy 171 woluminów wydawnictw naszej uczelni, a otrzymaliśmy 111 woluminów). Wspomniana wymiana dotyczy jedenastu bibliotek polskich i dwóch zagranicznych (FAO, Biblioteka Kongresu USA). Biblioteka nasza prowadzi dystrybucję wydawnictw Akademii Morskiej w ramach egzemplarza obowiązkowego (w 2003 roku wysłano 340 egzemplarz wydawnictw własnych).

Ważne miejsce w Sekcji Gromadzenia i Opracowania Zbiorów zajmuje gromadzenie czasopism polskich i zagranicznych. Odbywa się to głównie w formie prenumeraty, która w ubiegłym roku stanowiła 73% wpływów. Pozostałe 27% to dary i wymiana. Na rok 2004 zaprenumerowaliśmy 177 tytułów czasopism polskich i 50 tytułów zagranicznych w tym jeden w wersji on-line. Efekty pracy omawianego działu warunkuje dobra współpraca z instytutami, zakładami i indywidualnymi pracownikami naszej uczelni. W Sekcji Gromadzenia i Opracowania Zbiorów pracują 4 osoby na trzy i 1/2 etatu.

Działalnością informacyjną Biblioteki Głównej Akademii Morskiej zajmuje się Sekcja Informacji Naukowej. Jej usługi nie ograniczają się jedynie do zaspokajania potrzeb studentów i pracowników naszej uczelni gdyż w ich ramach prowadzona jest szeroka działalność informacyjna dla wszystkich osób zainteresowanych problematyką morską. Pracownicy sekcji świadczą usługi w zakresie informacji rzeczowych, katalogowych, bibliograficznych i bibliotecznych. Prowadzone są szkolenia ułatwiające korzystanie ze źródeł bibliograficznych, wyrabiające umiejętności wyszukiwania potrzebnych dokumentów w uczelnianej sieci komputerowej oraz udzielana jest pomoc przy wyszukiwaniu literatury znajdującej się w zasobach różnych bibliotek na terenie Polski.

Inną formą działalności są coroczne szkolenia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku studiów. Są to dwugodzinne zajęcia które mają na celu nabycie umiejętności wyszukiwania potrzebnej literatury w systemie SOWA. Uczą samodzielnego korzystania z usług i zbiorów innych bibliotek naukowych. Pracownicy Sekcji organizują lekcje biblioteczne dla uczniów szkół średnich, oprowadzają po bibliotece wycieczki szkolne oraz służą pomocą uczniom szczecińskich szkół, przygotowującym się do konkursów i olimpiad o tematyce morskiej.

Społeczność naszej uczelni jest informowana o nabytkach biblioteki w wydawanym co kwartał „Biuletynie Nowości Biblioteki Głównej Akademii Morskiej". Sekcja

Informacji Naukowej opracowuje własne bazy danych. Są to:

1. baza „PRACE" – zawierająca opisy bibliograficzne prac dyplomowych napisanych w Akademii Morskiej (8 216 rekordów). Z prac dyplomowych można skorzystać na miejscu w czytelni Informacji Naukowej,
2. baza „DOROBEK" to zbiór ponad 2 tys. rekordów publikacji pracowników naukowych Akademii Morskiej,
3. baza „KART" obejmuje opisy bibliograficzne wybranych artykułów z 82 tytułów czasopism polskich dostępnych w czytelni druków ciągłych. Do tej pory wprowadzono ponad 41 tys. rekordów bibliograficznych,
4. baza „BAZTECH" rejestruje zawartość polskich czasopism technicznych. Zawiera abstrakty artykułów z zakresu nauk technicznych i ochrony środowiska, publikowanych w 300 czasopismach polskich od 1998 roku. Rejestruje również publikacje z wydawnictw uczelnianych, instytutów naukowo-badawczych oraz materiały konferencyjne. Nasza uczelnia włączyła się do opracowywania tej bazy w ramach współpracy z bibliotekami 20 instytucji o profilu naukowo-technicznym. Od 1999 roku baza dostępna jest w Internecie,
5. kartoteka tematyczna „MATKI CHRZESTNE" to wykaz Polek patronujących statkom budowanym we wszystkich stoczniach świata.

W zbiorach Sekcji znajdują się również inne bazy danych na CD-ROM-ach i on-line:

1. „MARINE TECHNOLOGY ABSTRACTS" – zawiera przeszło 55 tys. abstraktów ze 120 czasopism z całego świata oraz z konferencji zwoływanych przez 30 organizacji. Bazą tą dysponowaliśmy do 2003 roku,
2. „NAUKA POLSKA INFORMATOR" – aktualizowana na bieżąco elektroniczna wersja XXVI edycji wielotomowego wydawnictwa „Informator Nauki Polskiej", poszerzona o wersję „Instytucje Naukowe",
3. „LEKSYKON MATERIAŁOZNAWSTWA" – dostępny nie tylko w wersji elektronicznej ale również w wersji papierowej. Baza ta aktualizowana jest kwartalnie i zawiera charakterystyki materiałów inżynierskich,
4. „SUBSTANCJE NIEBEZPIECZNE" – aktualizowana kwartalnie baza zawierająca wykaz podstawowych polskich aktów prawnych w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia przed działaniem substancji niebezpiecznych, wykaz polskich norm dotyczących substancji niebezpiecznych itp.,
5. „The COMPUTERIZED IMDG CODE" – Międzynarodowy Kod Towarów Niebezpiecznych w wersji elektronicznej do roku 1995. Obecnie dysponujemy wersją papierową (2002 rok),
6. „IMO-VEGA" – pełnotekstowa baza obejmująca kody, konwencje i rezolucje ustanowione przez IMO, Komitet Bezpieczeństwa na Morzu i Komitet Ochrony Środowiska Morskiego,
7. „LEX" – zawiera akty prawne publikowane w Dzienniku Ustaw i Monitorze Polskim, Dziennikach Urzędowych Ministrów i Urzędów Centralnych oraz Wojewódzkich Dziennikach Urzędowych,
8. „WORTAL MORSKI" – zbiór informacji o polskich portach i przystaniach rybackich wraz z mapami i przepisami obowiązującymi w tych portach i w żegludze.

W czytelni Sekcji Informacji Naukowej udostępniane są normy polskie i zagraniczne, księgi adresowe, leksykony, encyklopedie, słowniki, bibliografie oraz wydawnictwa informacyjne na różnych nośnikach. Nasi czytelnicy mają do dyspozycji ponad 24 tys. jednostek zbiorów specjalnych z których mogą korzystać w Czytelni Informacji. W 2003 roku zarejestrowano 4 435 czytelników którym udostępniono 13 305 woluminów dokumentów i udzielono 8 870 informacji bibliotecznych i bibliograficznych.

Na życzenie użytkowników sporządza się zestawienia bibliograficzne na określony temat wykorzystując do tego nasze bazy danych, a do samodzielnego wyszukiwania informacji służą stanowiska komputerowe z bazami „SOWA", „KART" i „PRACE", znajdujące się w Czytelni Informacji Naukowej. Sekcja Informacji Naukowej zajmuje się także wysyłaniem w formie elektronicznej kart SYNABA do bazy tworzonej przez OPI.

Inną formą działalności wspomnianej sekcji jest organizowanie ciekawych wystaw na których eksponuje się publikacje związane z tematyką konferencji organizowanych przez naszą uczelnię, udział w różnych uroczystościach np. spotkaniach autorskich, Dniach Morza, a we współpracy z wydawnictwami urządza się wystawy książek. W Sekcji Informacji Naukowej pracują trzy osoby na trzech etatach.

Udostępnianiem zbiorów zajmuje się Sekcja Wypożyczalni licząca cztery osoby, które pracują na trzy i 1/2 etatu. Obsługują studentów i pracowników Akademii Morskiej oraz uczestników kursów organizowanych przez Studium Doskonalenia Kadr Oficerskich, pracowników Polskiej Żeglugi Morskiej, Polskiego Rejestru Statków a także środowisko akademickie Szczecina.

Obecnie mamy zarejestrowanych prawie 4 tys. czytelników. Obserwujemy stały wzrost wypożyczeń (ponad 38 tys. w 2003 roku), co przy niewystarczającej ilości egzemplarzy jednego tytułu stawia nas przed koniecznością tak zwanych wypożyczeń krótkoterminowych ograniczonych do jednej doby lub kilku dni, a to z kolei zwalnia czytelnię książek z prowadzenia wypożyczeń nocnych. Wypożyczenia krótkoterminowe stanowią około 68% wszystkich wypożyczeń (26 300).

Kierujemy się zasadą ułatwiania dostępu do wybranych publikacji. Udogodnieniem w dotarciu do poszukiwanej literatury jest działalność wypożyczalni międzybibliotecznej, z oferty której chętnie korzystają pracownicy i studenci. Propagujemy również literaturę piękną i popularnonaukową, która stanowi atrakcyjny i ciekawy element naszego księgozbioru. Działamy w ten sposób na rzecz poprawy czytelnictwa zwłaszcza młodego pokolenia. Udostępnianie zbiorów jest w pełni skomputeryzowane dlatego oczekiwanie na książkę jest bardzo krótkie, co między innymi zapobiega tworzeniu się kolejek i niepotrzebnych sytuacji stresowych.

Udostępnianiem zbiorów na miejscu zajmuje się Sekcja Czytelń (czytelnia druków zwartych i czytelnia wydawnictw ciągłych). W dziale tym pracują cztery osoby na czterech etatach. Czytelnia druków zwartych udostępnia wydawnictwa z dziedzin wiedzy zgodnych z profilem i obszarem zainteresowań uczelni. Są to skrypty uczelniane, w tym publikacje Akademii Morskiej w Gdyni, kody, konwencje, prace Instytutu Morskiego, prace Morskiego Instytutu Rybackiego, Polskiego Rejestru Statków,

wydawnictwa nawigacyjne: locje, radiosygnały, tablice nawigacyjne, światła, mapy itp. Udostępniamy także materiały konferencyjne różnych uczelni i instytucji powiązanych tematycznie ze specjalnością naszej uczelni. Notujemy stały wzrost odwiedzin w czytelniach: 9 165 osób w czytelni wydawnictw ciągłych w 2003 roku oraz 8 466 w czytelni druków zwartych. Wpływa na to między innymi fakt, że ze zbiorów czytelń korzystają również użytkownicy spoza naszej uczelni, a ilość książek w wypożyczalni nie wystarcza, by zaspokoić potrzeby wszystkich czytelników. Czytelnie dysponują 56 miejscami, a użytkownicy mają wolny dostęp do półek. Obserwujemy również stały wzrost zainteresowania wydawnictwami ciągłymi. Udostępniamy czasopisma naukowe i popularnonaukowe z wybranych dziedzin wiedzy. Jednocześnie zapewniamy naszym czytelnikom stały dostęp do roczników statystycznych, dzienników urzędowych, ustaw, monitorów, rejestrów, m.in. Lloyd's Register of Ships, Ports of the World, Polski Rejestr Statków.

Działy udostępniania zbiorów (Sekcja Informacji Naukowej, Czytelń, Wypożyczalnia) czynne są od poniedziałku do piątku w godzinach od 9.00 do 19.00 i w soboty zjazdowe w godzinach od 13.00 do 17.00

Zabezpieczeniem, przechowywaniem i udostępnianiem akt uczelnianych zajmuje się Archiwum Uczelni, obsługiwane przez jednego archiwistę na 1/2 etatu. Są tam zgromadzone akty prawne i dokumenty poszczególnych jednostek uczelni oraz akta personalne pracowników i absolwentów Akademii Morskiej. W ubiegłym roku udostępniono 839 jednostek aktowych z Dziekanatów i Kadr Akademii Morskiej, a przyjęto 1 430 teczek akt osobowych studentów i pracowników uczelni.

W naszej bibliotece każdego roku odbywają się praktyki zawodowe uczniów z klas o profilu księgarskim, a w tym roku po raz pierwszy praktykę zawodową odbywali słuchacze Studiów Podyplomowych Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa.

W przyszłości nasza biblioteka będzie skupiać się nie tylko na powiększaniu zbiorów ale przede wszystkim na rozwijaniu automatyzacji i komputeryzacji. Na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku w bibliotece, wówczas Wyższej Szkoły Morskiej, zaczęto wdrażać komputerowy system biblioteczny SOWA. Byliśmy wtedy jedną z pierwszych komputeryzowanych bibliotek naukowych Szczecina. System biblioteczny SOWA umożliwia szybkie dotarcie do poszukiwanych dokumentów. Istnieje również sposobność wyszukania potrzebnej literatury on-line dzięki modułowi zakupionemu przez bibliotekę. Program stwarza warunki do automatyzacji procesów bibliotecznych, takich jak: gromadzenie wydawnictw zwartych i ciągłych, opracowanie książek, czasopism, zbiorów specjalnych. Daje możliwość sporządzania zestawień o posiadanych zbiorach poprzez sieć lokalną. System SOWA wykorzystywany jest do ewidencjonowania zbiorów poprzez system kodów kreskowych. Program „Inwentarz" pozwala na wydruk ksiąg inwentarzowych, zestawień nabytków i ubytków a specjalny program SOWA-SKO umożliwia przeprowadzenie skontrum zbiorów. Dzięki systemowi SOWA obsługa czytelnika przebiega sprawnie. Jest to efekt nie tylko funkcjonowania systemu kodów kreskowych obejmującego zbiory biblioteczne i karty biblioteczne (karty czytelników), ale również profesjonalnej i miłej obsługi. W SOWIE

prowadzona jest również kartoteka czytelników, ewidencja wypożyczeń i zwrotów, rezerwacja literatury.

Nasza baza komputerowa zawiera ponad 80 tys. rekordów bibliograficznych książek, ponad 5 tys. opisów publikacji wieloegzemplarzowych, ponad 24 tys. rekordów bibliograficznych beletrystyki, w tym wydawnictwa popularnonaukowe, marynistyczne, literaturę piękną oraz ponad 500 opisów prac badawczych naszych pracowników.

Postęp w zakresie dostępu do informacji naukowej przyspieszył decyzję o zorganizowaniu czytelni multimedialnej w naszej bibliotece. Spodziewamy się dużego zainteresowania, zwłaszcza, że czytelnicy potrzebują coraz więcej informacji szybkiej, fachowej, rzeczowej i zarejestrowanej na różnych nośnikach elektronicznych. W ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionu, w 2004 roku złożyliśmy projekt pod nazwą „Utworzenie Czytelni Multimedialnej Biblioteki Głównej Akademii Morskiej", który otrzymał pozytywną ocenę. Środki na jego realizację zostały nam już przyznane.

W czytelni tej będzie: 12 stanowisk internetowych z możliwością odtwarzania płyt DVD, 1 stanowisko do oglądania filmów zarejestrowanych na kasetach wizyjnych, 1 stanowisko do odsłuchiwania dokumentów dźwiękowych oraz płyt CD.

W ramach ściślejszej współpracy z bibliotekami naukowymi planujemy wdrożyć system komputerowy ALEPH funkcjonujący w większości bibliotek naukowych Szczecina. Zastąpi on dotychczas wykorzystywany w naszej bibliotece system SOWA.

Podejmujemy starania o zainstalowanie w czytelniach bramek zabezpieczających zbiory, a w magazynach planujemy zwiększyć liczbę regałów przesuwnych, które zastąpią pozostałe regały tradycyjne. Chcemy by cała powierzchnia magazynowa wyposażona była w te nowoczesne regały.

W pracy kierujemy się naczelną dewizą, że najważniejszymi osobami w każdym z przejawów naszej działalności są czytelnicy, są oni naszym celem i najważniejszą częścią naszej biblioteki. O nas i naszych zbiorach dowiedzieć się można na stronie internetowej: www.am.szczecin.pl

Anna Nowakowska
Biblioteka Główna
Akademii Rolniczej w Szczecinie

STAN I POTRZEBY BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ AKADEMII ROLNICZEJ W SZCZECINIE

Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Rolniczej w Szczecinie (obecnie Akademii Rolniczej) powołana została do życia zarządzeniem Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 kwietnia 1955 roku, choć funkcjonowała już od października 1954 roku. Pierwszą siedzibę otrzymała w gmachu przy ul. Zygmunta Starego 1. W marcu 1955 roku biblioteka została przeniesiona do budynku przy ul. Janosika 8, gdzie pozostaje do dnia dzisiejszego. Lokal ten nie był przystosowany do potrzeb bibliotecznych. W ciągu wielu lat poddawany był przeróbkom i został w miarę technicznych możliwości zaadaptowany do pełnienia swoich funkcji. W latach 70. XX wieku rozpoczęto tworzenie sieci czytelni wydziałowych w pomieszczeniach wydziałów. W kolejnych latach powstały:

- w 1976 roku – Czytelnia Wydziału Kształtowania Środowiska i Rolnictwa,
- w 1977 roku – Czytelnia Wydziału Biotechnologii i Hodowli Zwierząt,
- w 1980 roku – Czytelnia Rybactwa na Wydziale Nauk o Żywności i Rybactwa,
- w 1987 roku – Czytelnia Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej,
- w 1992 roku – Czytelnia Domów Studenckich (w DS „Arkona"),
- w 1999 roku – Czytelnia Nauk o Żywności na Wydziale Nauk o Żywności i Rybactwa.

Organizacja i uruchomienie sieci agend czytelnianych pozwala na zwiększenie wykorzystania księgozbioru bibliotecznego, który znalazł się bliżej potencjalnego czytelnika. Umożliwia to pracownikom naukowym i studentom korzystanie z literatury zawodowej w przerwach między zajęciami, jak również w godzinach popołudniowych i wieczornych w domu studenckim. Powierzchnię biblioteki ilustruje tabela nr 1.

Biblioteka zajmuje ogółem 1 706 m^2, z czego prawie 59% przypada na magazyny Wypożyczalni i wszystkich czytelń. Z tego około 51% stanowi powierzchnia magazynowa Wypożyczalni i Czytelni Głównej, na której znajduje się 80% zbiorów bibliotecznych tj. ponad 240 tys. woluminów. Są to pomieszczenia zaadaptowane. Książki Wypożyczalni przechowuje się w byłych garażach samochodowych. Natomiast pomieszczenia magazynowe Czytelni Głównej swego czasu stanowiły lokale mieszkalne. Jest ich 14 o powierzchni od 8 do 36 m^2.

W magazynach panuje ciasnota. Wydawnictwa napływają systematycznie w ilości około 6 tys. woluminów rocznie. Dodatkowej powierzchni od lat nie przybywa.

Obiekt	Powierzchnia w m²		
	ogółem	magazynów	czytelni
Biblioteka Główna	925,30	504,60	70,70
Czytelnie Wydziałowe, w tym:	781,10	493,40	287,70
Nauk o Żywności	65,50	23,70	41,80
Kształtowania Środowiska i Rolnictwa	66,30	30,70	35,60
Rybactwa	90,30	44,90	45,40
Biotechnologii i Hodowli Zwierząt	102,90	73,40	29,50
Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej	222,60	118,60	104,00
Domów Studenckich	233,50	202,10	31,40
Razem	**1 706,40**	**998,00**	**358,40**
Udział procentowy	**100,00**	**58,49**	**41,51**

Tabela nr 1. Powierzchnia sieci bibliotecznej Źródło: opracowanie własne

W związku z tym w chwili obecnej brakuje nam około 300 m² powierzchni magazynowej. Brakuje też tej powierzchni w czytelniach wydziałowych. Bardzo ciasno jest w Czytelni Wydziału Kształtowania Środowiska i Rolnictwa oraz w Czytelni Rybackiej. Istnieją i inne niedogodności, np. Czytelnia Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej znajduje się na 3 piętrze, co powoduje dodatkowe obciążenie stropów oraz dodatkowy wysiłek fizyczny pracowników dostarczających tam księgozbiór.

Zaczątkiem księgozbioru Biblioteki Głównej stał się dar Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego. W czwartym kwartale 1954 roku Biblioteka otrzymała 204 tytuły w 421 egzemplarzach. Dokonano również zakupów ze sporadycznie przydzielanych kredytów i w dniu 31 grudnia 1954 roku mieliśmy 1 444 opracowanych woluminów. Stan księgozbioru na koniec 2003 roku zamykał się liczbą 302 582 woluminów. Ponadto do biblioteki na bieżąco wpływają 503 tytuły czasopism polskich oraz 157 tytułów czasopism zagranicznych w formie drukowanej.

W czytelniach wydziałowych gromadzony jest księgozbiór tematycznie związany z kierunkami studiów oraz badań naukowych prowadzonych na poszczególnych wydziałach. Udostępnianie zbiorów bibliotecznych jest więc zdecentralizowane. Natomiast zakup księgozbioru dokonywany przez wszystkie jednostki uczelni jest ewidencjonowany i opracowywany centralnie przez Bibliotekę Główną. Umożliwia to uzyskanie informacji o miejscu dostępu konkretnej pozycji (katedra, czytelnie, wypożyczalnia), a także daje przegląd księgozbioru czasowo wypożyczonego przez jednostki uczelni. Jednocześnie pozwala na opracowywanie go według tych samych zasad oraz prowadzenie racjonalnej polityki kompletowania zbioru, poprzez jego kontrolę i eliminowanie nieuzasadnionej wieloegzemplarzowości wydawnictw, zwłaszcza importowanych.

Przez ponad 10 ostatnich lat (1990-2001), ze względu na brak środków finansowych, nie były kupowane podręczniki i skrypty do Wypożyczalni. Uzupełniano jedynie na bieżąco księgozbiór czytelniany, z którego użytkownicy mogą korzystać na miejscu. W 2002 roku, dzięki dodatkowym funduszom uzyskanym od władz uczelni, podjęliśmy działania, które umożliwiły rozpoczęcie procesu aktualizacji i uzupełniania księgozbioru, przeznaczonego do wypożyczania studentom (skrypty, podręczniki). Mamy nadzieję, że pozwoli to w kolejnych latach na wyrównanie zaistniałych braków księgozbioru, który stanowi znaczną pomoc w realizacji procesu dydaktycznego.

Brak niektórych tytułów biblioteka uzupełnia korzystając z wypożyczeń międzybibliotecznych, które są jedną z form udostępniania własnego księgozbioru, bądź korzystania z księgozbiorów innych bibliotek. Obecnie, dzięki tej formie, udostępnia się głównie artykuły z czasopism, rzadziej fragmenty książek lub całe książki.

Biblioteka stawia do dyspozycji czytelników odpowiednio dobrane i uporządkowane zbiory źródeł oraz narzędzia informacji naukowej w postaci katalogów, encyklopedii z różnych dziedzin, słowników, bibliografii ogólnych i specjalistycznych, wydawnictw dokumentacyjnych i informacyjnych. W Oddziale Informacji Naukowej tworzy się bibliografię publikacji pracowników naukowych, a także wykazy prenumerowanych czasopism. Realizuje się informację powszechną dla użytkowników biblioteki. W bezpośrednim kontakcie z czytelnikiem stosuje się informację indywidualną, udzielając informacji katalogowych, bibliotecznych, rzeczowych i tekstowych. Udziela się również informacji bibliograficznych (tzw. zestawienia tematyczne), których opracowanie wymaga szczególnie dużego nakładu pracy, systematyczności i wnikliwości w przeglądaniu źródeł literatury.

Lata 90. XX wieku wymusiły dostosowywanie warsztatu pracy wszystkich oddziałów biblioteki do nowych warunków, z uwagi na postęp, głównie w dziedzinie technik komputerowych. W 1991 roku w Oddziale Informacji Naukowej pojawił się pierwszy komputer i czytnik CD-ROM-ów. Następnie zakupiono pierwsze anglojęzyczne, bibliograficzne bazy danych na dyskach optycznych firmy Silver Platter. Były to: AGRIS, AGRICOLA i CAB-Abstracts, które dostarczały informacji bibliograficznej z zakresu szeroko pojętego rolnictwa. Z czasem zakupiono dwie dodatkowe bazy abstraktowe: ASFA (Aquatic Sciences and Fisheries Abstracts) oraz FSTA (Food Sciences and Technology Abstracts). Obecnie biblioteka nie prenumeruje żadnej z wymienionych baz zagranicznych.

Coraz powszechniejsze staje się kupowanie dostępu do zasobów cyfrowych, osiągalnych poprzez sieci rozległe (np. Internet). W tym celu biblioteki nawiązują ścisłą współpracę, która w ostatnim okresie wyraża się tworzeniem licznych konsorcjów bibliotecznych. Obecnie Biblioteka Główna uczestniczy w czterech konsorcjach. Obejmują one wydawnictwa:

- Blackwell Publishing – proponuje dostęp do 330 tytułów,
- Elsevier – umożliwia korzystanie z 1 901 tytułów,
- Kluwer – udostępnia pełne teksty z około 649 tytułów,
- Springer – zapewnia dostęp do ponad 416 tytułów czasopism.

Z omówionych powyżej źródeł informacji naukowej wszyscy pracownicy i studenci naszej uczelni mogą korzystać całodobowo pracując przy komputerach zainstalowanych w sieci uczelnianej. Z tego samego dokumentu może korzystać równocześnie kilku użytkowników. Dostęp do informacji jest wygodny i szybki, a informacja jest zawsze aktualna.

Z początkiem lat 90. XX wieku pojawiły się również polskie bazy danych. Obecnie gromadzimy następujące bazy produkcji krajowej:

- AGRO – obejmuje informacje bibliograficzne o artykułach na temat szeroko pojętego rolnictwa, ukazujących się w czasopismach polskich od 1992 roku,
- SIGŻ – stanowi system informacji o gospodarce żywnościowej od 1989 roku,
- PBPE – rejestruje piśmiennictwo ekonomiczne (statystyka, ekologia, finanse, polityka gospodarcza, geografia gospodarcza, rachunkowość, przedsiębiorstwo itp.) od 1994 roku,
- Przewodnik Bibliograficzny,
- Bibliografię Zawartości Czasopism,
- LEX, który stanowi system informacji prawnej,
- INTEGRAM, zawierający normy przemysłu spożywczego.

Od 1992 roku pracownicy Biblioteki Głównej rozpoczęli tworzenie własnych baz danych, bieżąco utrzymywanych i aktualizowanych. Należą do nich:

- KAT – baza książek i serii wydawniczych gromadzonych w bibliotece zawiera pełen stan księgozbioru,
- CZAS – baza periodyków biblioteki opisuje wydawnictwa inwentaryzowane od 1954 roku,
- MGR – notuje wszystkie prace dyplomowe również doktorskie wykonane w Akademii Rolniczej od 1993 roku,
- PUBLI – rejestruje opisy bibliograficzne publikacji pracowników naukowych Akademii Rolniczej od 1954 roku.

W 1996 roku w bibliotece powstała Pracownia Informatyki Bibliotecznej. Zatrudnieni w niej bibliotekarze (2 osoby) zajmują się min.: administrowaniem siecią komputerową biblioteki; utrzymywaniem dostępu do Internetu; tworzeniem, utrzymywaniem i modyfikacją systemu bibliotecznych baz danych; tworzeniem i utrzymywaniem systemu Wypożyczalni, zarządzaniem sprzętem komputerowym i programami pracującymi w bibliotece; zabezpieczaniem danych i prowadzeniem polityki bezpieczeństwa danych, koordynacją prac wszystkich oddziałów biblioteki w systemie biblioteczno-informatycznym, itp.

W dniu dzisiejszym biblioteka posiada 42 komputery PC, z czego 38 pracuje w sieci Novell. Sieć ma światłowodowy dostęp do Internetu. Czytelnikom udostępniamy 15 komputerów. Wszystkie komputery mają licencjonowane systemy operacyjne. Sieć zabezpiecza licencjonowany program antywirusowy. Nadzór sprawowany jest przez 2 osoby.

Większość prac bibliotecznych (katalogowanie, inwentarze, rejestry, wypożyczenia międzybiblioteczne, skontrum, nowe nabytki) prowadzona jest komputerowo w systemie Micro CDS/ISIS.

Wypożyczalnia pracuje w systemie Biblio-Info Wypoz. Komputeryzacja jej działalności obejmuje: rejestrację czytelników, rejestrację wypożyczeń i zwrotów, statystykę prac w różnych konfiguracjach, monitorowanie kar za przetrzymane wydawnictwa. Prowadzimy elektroniczne, internetowe wypożyczenia międzybiblioteczne w systemie Subito i Doc@med. Posiadamy dostęp do pełnotekstowych czasopism elektronicznych w ramach konsorcjów bibliotek polskich.

Utrzymywany jest serwer pocztowy umożliwiający wszystkim pracownikom kontaktowanie się drogą elektroniczną z czytelnikami lub innymi interesantami. Dostęp do Internetu ma 27 komputerów bibliotecznych. Biblioteka utrzymuje własną stronę www (http://www.libra.ar.szczecin.pl).

Obecnie w bibliotece zatrudnione są 23 osoby na zasadach umowy o pracę oraz 3 osoby na umowę zlecenie. Wśród nich 12 osób posiada wyższe wykształcenie, a 6 osób legitymuje się ukończeniem specjalistycznych studiów podyplomowych. Aktualnie studiuje 7 osób.

Z usług bibliotecznych korzystają przede wszystkim studenci i pracownicy Akademii Rolniczej, w mniejszym stopniu studenci innych uczelni oraz czytelnicy z zewnątrz. Tabele nr 2 i 3 ilustrują funkcjonowanie poszczególnych czytelni oraz zbiorczo działalność Oddziału Udostępniania Zbiorów w ramach udostępnień i wypożyczeń, w okresie ostatnich 3 lat.

Czas funkcjonowania poszczególnych czytelni jest bardzo zróżnicowany (od 20 do 55 godzin tygodniowo). W czytelniach: Wydziału Biotechnologii i Hodowli Zwierząt, Wydziału Kształtowania Środowiska i Rolnictwa oraz czytelni Domów Studenckich zatrudnione są osoby na umowę zlecenie po 4 godziny dziennie. Jedynie Czytelnia Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej funkcjonuje regularnie od poniedziałku do soboty. Czytelnia Rybacka jest także czynna w soboty, lecz tylko zjazdowe. Pozostałe czytelnie otwarte są od poniedziałku do piątku w różnym wymiarze czasowym.

W ostatnich latach wzrosła dość znacznie liczba użytkowników korzystających z usług bibliotecznych w czytelniach (ponad 5 800 osób) oraz liczba udostępnionych tam jednostek księgozbioru (ponad 7 500 woluminów). Liczba osób korzystających z wypożyczalni zmniejszyła się o około 700, natomiast wypożyczono prawie 9 tys. woluminów więcej. Generalnie znacznie zwiększyły się liczby obsłużonych czytelników oraz udostępnionych i wypożyczonych woluminów.

Wzrasta również ilość udzielanych porad i informacji naukowych (o około 1 tys. rocznie) i w 2003 roku było ich łącznie 7 800. Rokrocznie zwiększa się liczba studentów przyjętych na I rok, co powoduje wzrost liczby studentów szkolonych w ramach szkolenia bibliotecznego (obecnie przekracza 1 500 osób rocznie). Jednocześnie nie uległa zmianie ani powierzchnia biblioteki, liczba miejsc w czytelniach, ani ilość zatrudnionych w placówce.

W 1999 roku w Akademii Rolniczej opracowano i wprowadzono nowy system finansowania polegający na decentralizacji finansowania jednostek uczelni. Od 2001 roku do obowiązków dyrektora biblioteki należy dodatkowo planowanie i kontrola realizacji budżetu jednostki. Co miesiąc z kwestury uczelni otrzymujemy wydruk re-

Jednostka	Ilość godzin w tygodniu	Liczba obsługujących	Liczba odwiedzin w latach			Liczba udostępnień w latach		
			2001	2002	2003	2001	2002	2003
Czytelnia Główna	50	2	6 897	7 173	8 351	23 597	25 504	30 707
Czytelnia Ekonomii i Organizacji Gospodarki Żywnościowej	55	2	7 306	5 966	5 878	49 314	38 133	39 265
Czytelnia Rybacka	30,5	1	4 889	5 097	5 181	27 540	28 282	26 863
Czytelnia. Nauk o Żywności	35	1	3 214	5 735	8 232	10 121	13 274	19 192
Czytelnia Biotechnologii i Hodowli Zwierząt	20	1	1 276	1 438	1 942	2 983	4 479	7 952
Czytelnia Kształtowania Środowiska i Rolnictwa	20	1	2 074	2 327	2 464	4 452	4 625	4 452
Czytelnia Domów Studenckich	20	1	3 802	3 377	3 218	9 371	8 011	6 457
Razem	**X**	**9**	**29 458**	**31 113**	**35 266**	**127 378**	**122 308**	**134 888**

Tabela nr 2. Działalność poszczególnych czytelni Źródło: opracowanie własne

Wyszczególnienie	Lata			
	2001	2002	2003	2003-2001
Użytkownicy w czytelniach	29 458	31 113	35 266	**+5 808**
Udostępnianie w czytelniach	127 378	122 308	134 888	**+7 510**
Użytkownicy wypożyczalni	6 407	6 140	5 712	**-695**
Wypożyczenia	27 860	30 944	36 718	**+8 858**
Razem ilość obsłużonych	**35 865**	**37 253**	**40 978**	**+5 113**
Razem udostępnień i wypożyczeń	**155 238**	**153 252**	**171 606**	**+16 368**

Tabela nr 3. Działalność Oddziału Udostępniania Zbiorów Źródło: opracowanie własne

alizacji planu kosztów i dochodów oraz co kwartał wydruk kosztów obciążających konto biblioteki. Dokumenty te podlegają analizie i porównaniu z księgowością prowadzoną przez Sekretariat Biblioteki.

Obecnie Biblioteka Główna oraz czytelnie wydziałowe tworzą system biblioteczno-informacyjny Akademii Rolniczej. Biblioteka podlega Prorektorowi ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą. Biblioteka gromadzi księgozbiór z zakresu szeroko pojętego rolnictwa, ochrony środowiska, biotechnologii i hodowli zwierząt, rybactwa, technologii żywności i żywienia człowieka, ekonomiki i organizacji gospodarki żywnościowej. Pełni ona funkcję regionalnej biblioteki dla Pomorza Zachodniego.

Potrzeby Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej:

1. Zwiększenie powierzchni magazynowej. Rocznie przybywa od 4 tys. do 6 tys. woluminów. Obecnie brakuje 300 m^2 powierzchni. Ze względu na brak środków finansowych oraz małe pomieszczenia w magazynach Czytelni Głównej nie ma możliwości zastosowania regałów przesuwnych.
2. Zwiększenie liczby etatów. Co roku wzrasta:
   - liczba użytkowników Oddziału Udostępniania Zbiorów oraz Oddziału Informacji Naukowej,
   - liczba udostępnianych woluminów,
   - liczba udzielanych informacji,
   - nabór studentów na I rok (prowadzenie przez 2 miesiące szkolenia bibliotecznego powoduje, że do dyspozycji czytelników pozostaje 1 pracownik z 3 zatrudnionych w Oddziale).

   Aby zapewnić funkcjonowanie biblioteki w jej obecnym kształcie pracownicy biblioteczni wypracowują nadgodziny, które odbierane są czasem wolnym od pracy. Zastępowanie brakujących etatów wydłużaniem normatywnego czasu pracy nie jest w tym przypadku rozwiązaniem korzystnym. 1 400 nadgodzin wypracowanych w roku 2003 przez pracowników biblioteki to 175 dni roboczych, które zostały zamienione na czas wolny od pracy. W związku z powyższym bywają dni, w których liczba osób obecnych w pracy to połowa stanu zatrudnienia w bibliotece. Zgodnie z zaleceniami biegłego księgowego, badającego bilans uczelni, przesunięto 1 osobę do prac skontrowych. Zmniejszyło to liczbę pracowników obsługujących czytelników, natomiast dało znaczne rezultaty w postaci zeskontrowanego księgozbioru. I tak dla porównania: od 1993 roku do 2002 roku czyli przez 10 lat zeskontrowano 56 375 woluminów. co daje 5 638 tomów w ciągu roku. Natomiast w 2003 roku skontrum poddano 22 tys. woluminów. Jest więc szansa na to, że w ciągu 10 lat zeskontrowany zostanie cały księgozbiór zwarty, czego wymaga rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 5 listopada 1999 roku w sprawie zasad ewidencji materiałów bibliotecznych.
3. Zwiększenie środków finansowych na zakup podręczników i skryptów. Dopiero od 2002 roku zaczęto uzupełniać braki w wydawnictwach dydaktycznych poprzez ich kupno. Potrzeby w tym zakresie są o wiele większe niż możliwości finansowe biblioteki. Jednocześnie ogranicza nas w tych zakupach brak odpowiedniej powierzchni magazynowej. Dokonywana jest więc selekcja księ-

gozbioru w ramach posiadanych „mocy przerobowych" (w 2003 roku – 2 300 woluminów).

4. Zmiana systemu komputerowego na system zintegrowany (np. ALEPH) i związana z tym wymiana serwera i stacji roboczych, obsługujących system. Utworzenie stanowiska do spraw digitalizacji zbiorów.

Szczególnie w ostatnich latach zauważa się w działalności bibliotek akademickich szereg zmian, zarówno merytorycznych, organizacyjnych jak i technicznych. Powstają nowe dyscypliny naukowe, dokonuje się postęp w zakresie technik komputerowych. Zmieniają się wymagania stawiane przez czytelników. Biblioteki powinny co najmniej nadążać za tymi zmianami lub je wręcz wyprzedzać. Do tego jednak nie zawsze wystarcza samo zaangażowanie bibliotekarzy. Niezbędne są środki finansowe oraz zrozumienie i przychylność władz uczelnianych.

Anna Grzelak-Rozenberg
Anna Łozowska
Biblioteka Główna Politechniki Szczecińskiej

BIBLIOTEKA GŁÓWNA POLITECHNIKI SZCZECIŃSKIEJ

Biblioteka Politechniki Szczecińskiej wywodzi swój rodowód ze zorganizowanych w latach 1946-1947 bibliotek Akademii Handlowej i Szkoły Inżynierskiej. W 1955 roku na ich bazie utworzono Bibliotekę Politechniki Szczecińskiej. Zapoczątkowana została wówczas nowoczesna organizacja jednolitej sieci bibliotecznej w uczelni, która polegała na istnieniu Biblioteki Głównej grupującej wokół siebie czytelnie wydziałowe. Dziś system biblioteczno-informacyjny Politechniki Szczecińskiej tworzą: Biblioteka Główna z dwiema czytelniami, 6 bibliotek wydziałowych obsługujących 9 czytelni, 3 biblioteki międzywydziałowe, Ośrodek Informacji Patentowej i Normalizacyjnej o zasięgu regionalnym oraz Biblioteka Punktu Konsultacyjnego PS w Gorzowie Wielkopolskim. Sieć biblioteczna podległa Bibliotece Głównej Politechniki Szczecińskiej składa się obecnie z: Biblioteki Wydziału Budownictwa i Architektury, Biblioteki Wydziału Elektrycznego, Biblioteki Wydziału Mechanicznego, Biblioteki i Ośrodka Informacji Chemicznej, Biblioteki Wydziału Techniki Morskiej, Biblioteki Wydziału Informatyki, Biblioteki Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, Biblioteki Fizyki i Matematyki, wspomnianego już wyżej Ośrodka Informacji Patentowej i Normalizacyjnej oraz Biblioteki Studium Kultury Muzycznej. Powierzchnia wszystkich pomieszczeń zajmowanych przez sieć biblioteczną wynosi 3 882 m^2, w tym 1 400 m^2 to powierzchnia magazynowa. Organizacyjnie Biblioteka Główna podlega Prorektorowi ds. Nauki.

Centralne gromadzenie i opracowanie zbiorów wpływających do biblioteki realizowane przez Oddziały Gromadzenia oraz Opracowania Zbiorów odbywa się w oparciu o zautomatyzowany system biblioteczny ALEPH. Średnio rocznie do Biblioteki wpływa 4 500 woluminów zbiorów zwartych, 1 300 woluminów wydawnictw ciągłych oraz ok. 300 tys. jednostek zbiorów specjalnych. Około 800 tytułów czasopism (polskich i zagranicznych) otrzymujemy rokrocznie poprzez prenumeratę oraz drogą wymiany i w formie darów.

Księgozbiór Biblioteki Politechniki Szczecińskiej liczy 270 tys. woluminów wydawnictw zwartych, 134 tys. woluminów wydawnictw ciągłych oraz ponad 4 mln jednostek zbiorów specjalnych (w tym przede wszystkim opisy patentowe, wzory użytkowe i zdobnicze, normy, literatura techniczno-handlowa – dane wg stanu na 31 grudnia 2003 roku).

Komputerowy katalog biblioteczny obejmuje ponad 60% zasobu książek (w tym kompletny zbiór podręczników), czasopism i zbiorów specjalnych. Baza publikacji pracowników PS-PUB za lata 1990-2003 liczy 15 010 rekordów. Katalog oraz baza PUB udostępniane są w Internecie pod adresem: www.bg.ps.pl

Zintegrowany system biblioteczny ALEPH, który biblioteka wdraża od paru lat (aktualnie wersja 14.2) pozwolił na automatyzację wielu czynności, a część z nich przestała być potrzebna. Pierwszą wersję systemu „Lite" zakupiono w 1999 roku i na tej bazie w 2000 roku rozszerzono licencję na Szczeciński Zespół Biblioteczny, a poszczególne biblioteki wchodzące w jego skład nabyły prawo zakupu nieograniczonej liczby licencji stanowiskowych (Full i WWW/OPAC). Obecnie posiadamy 16 licencji Full i 27 WWW/OPAC i zbliżamy się do stanu nasycenia zapewniającego komfort pracy użytkowników i personelu biblioteki.

Wysoka funkcjonalność systemu ALEPH pozwoliła na dość szybką automatyzację Wypożyczalni, która od 2002 roku obsługuje tylko zamówienia internetowe. WWypożyczalni zarejestrowanych jest 12 tys. czytelników zdalnych, którzy rocznie składają około 35 tys. zamówień na książki. Od 2002 roku nie produkujemy też kart katalogowych. Od 2001 roku wysyłamy elektronicznie do Biblioteki Narodowej dane o nowych nabytkach książek zagranicznych. Kończymy testowanie modułu wypożyczeń międzybibliotecznych i sukcesywnie wykorzystujemy kolejne funkcje ALEPHA. Wspomniana wyżej baza PUB również tworzona jest również w oprogramowaniu ALEPH, co ułatwia jej obsługę informatyczną a użytkownikowi, przyzwyczajonemu już do graficznego interfejsu wyszukiwawczego katalogu, po prostu usprawnia pracę.

Udostępnianie księgozbioru biblioteki jest zdecentralizowane. Na naszych użytkowników czeka 530 miejsc we wszystkich czytelniach i ponad 20 stanowisk komputerowych w Bibliotece Głównej oraz przeszło 30 w bibliotekach sieci. Wszystkie czytelnie systemu biblioteczno-informacyjnego Politechniki Szczecińskiej odwiedza w roku średnio 190 tys. tysięcy czytelników, którym udostępnia się w „wolnym dostępie" ponad 1 300 tys. książek, czasopism i zbiorów specjalnych.

Agendy udostępniania Biblioteki Politechniki Szczecińskiej są czynne od poniedziałku do piątku przez 9 godzin dziennie. W soboty dostępna jest Czytelnia Ogólna, Wypożyczalnia, Oddział Informacji Naukowej, Ośrodek Informacji Patentowej i Normalizacyjnej oraz dwie wydziałowe biblioteki: Wydziału Techniki Morskiej i Wydziału Informatyki.

Biblioteka Politechniki Szczecińskiej współpracuje w konsorcjach bibliotecznych i innych wspólnych przedsięwzięciach krajowych i zagranicznych. Aktualnie jesteśmy członkiem 3 konsorcjów organizowanych przez ICM w ramach Wirtualnej Biblioteki: Science Direct Elseviera (baza pełnotekstowa), Ovid Journals Kluwera (baza pełnotekstowa) i Beilstein-Cross Fire (baza własności związków organicznych i bioorganicznych). Poprzez uczestnictwo w niektórych z nich mogliśmy zmienić formę prenumeraty czasopism zagranicznych z print na elektroniczną (tańszą). Łącznie mamy w subskrypcji około 50 tytułów „e-journals", tj. 20% całości prenumeraty. Z pozostałych przedsięwzięć warto wymienić Doc@med – system wypożyczeń między-

bibliotecznych poprzez elektroniczną dostawę dokumentów z polskich bibliotek naukowych (głównie medycznych). Liczba zamówień tą drogą wyniosła w latach 2003-2004 średnio rocznie 30 pozycji, co dawało łącznie ponad 450 stron przysłanych publikacji. Jesteśmy także aktywnymi i terminowymi współtwórcami ogólnopolskich baz SYMPO, BAZTECH.

W ramach współpracy zagranicznej wymienić warto SUBITO – błyskawiczny serwis elektronicznych dostaw dokumentów, oferowanych przez biblioteki Zachodniej Europy. Byliśmy jedną z nielicznych polskich bibliotek, która zaczęła od 2000 roku korzystać z usług SUBITO. Liczba składanych zamówień rocznie wyniosła w latach 2003-2004 przeciętnie 30 pozycji, co stanowiło 25% zamówień zagranicznych. Oferujemy użytkownikom nowoczesne sposoby korzystania z informacji naukowej.

Serwisy tworzone głównie poprzez wydawców zagranicznych czasopism naukowych takie jak ASCE, ASME, Springer Link, Wiley Inter Science, SNAME umożliwiają dostęp do elektronicznej wersji czasopism prenumerowanych na nośniku papierowym oraz wyszukiwanie w całej bazie czasopism danego wydawcy. Nasi użytkownicy bardzo chwalą sobie taką formę dostępu. Wiele bibliograficznych baz danych oferowanych bezpłatnie przez różne agendy międzynarodowe i organizacje krajowe: INIS, Ingenta, Energy Citation Database, SCIRUS, PubMed, Ekonomia Online, jest dostępnych ze strony domowej Biblioteki Politechniki Szczecińskiej. Aktualnie biblioteka oferuje dostęp do 19 serwisów i bibliograficznych baz danych różnych wydawców. Ponadto gromadzimy i udostępniamy bazy danych wyjątkowe w skali regionu: Chemical Abstracts – od 1907 roku, (a od 1997 roku w wersji tylko CD) i bazy patentowe.

Biblioteka Politechniki Szczecińskiej od wielu lat pełni funkcję regionalnej biblioteki technicznej dla Pomorza Zachodniego. Dzięki pomyślnie układającej się współpracy z Urzędem Patentowym RP zapewniony jest dostęp do wielu patentowych baz danych – polskich i zagranicznych. Funkcjonujący od 2003 roku Punkt Informacji Normalizacyjnej świadczy bardzo cenne i poszukiwane usługi dla całego środowiska zachodniopomorskiego w zakresie specjalistycznej informacji normalizacyjnej połączonej ze sprzedażą norm.

Biblioteka realizuje także zadania dydaktyczne szkoląc użytkowników. Zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku wszystkich rodzajów studiów prowadzone są w październiku w formie wykładów informacyjnych odbywających się na wydziałach bądź w formie tzw. „otwartych drzwi". W Bibliotece Głównej przez cały październik prowadzona jest akcja informacyjna dla studentów I roku, podczas której bibliotekarze dyżurujący na stanowiskach informacyjnych pomagają studentom w opanowaniu podstawowych zasad korzystania z biblioteki, a zwłaszcza z komputerowego katalogu ALEPH. Zajęcia biblioteczno-informacyjne dla studentów od III do V roku odbywają się jednorazowo w Oddziale Informacji Naukowej oraz w macierzystej bibliotece wydziałowej w łącznym wymiarze 3 godzin.

Biblioteka zatrudnia 67 osób na 61,5 etatach, w tym 2 osoby z tytułem doktora, 3 starszych kustoszy dyplomowanych, 18 kustoszy, 12 starszych bibliotekarzy, 24

młodszych bibliotekarzy i bibliotekarzy, 4 magazynierów, 2 pracowników administracyjnych, 3 informatyków, 1 pracownika obsługi.

Rokrocznie w planie budżetu Biblioteki uwzględniane są następujące wydatki: koszty osobowe, stanowiące 85,6% środków budżetowych, koszty rzeczowe – 4,5%, amortyzacja środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych stanowiąca 4,4%, oraz pozostałe koszty wynoszące stanowią 5,5% środków. Budżet Biblioteki Politechniki Szczecińskiej na 2004 rok wyniósł 2 180 958 złotych. Ponadto biblioteka otrzymuje rokrocznie dodatkowe środki finansowe, które można pogrupować następująco:

1. w wydatkach celowych uczelni wydzielana jest pula środków na zakup podręczników, skryptów, prenumeratę Chemical Abtracts oraz roczną opłatę serwisową ALEPH,
2. dodatkowa pula środków na prenumeratę czasopism zagranicznych oraz baz danych, przydzielana przez Prorektora ds. Nauki (z BW i DZS)[1],
3. środki pozyskane z wydziałów na różne potrzeby bibliotek wydziałowych,
4. środki otrzymane w ramach DWB[2] z MENiS.

Biblioteka Politechniki Szczecińskiej, jak każda z bibliotek boryka się z szeregiem trudności i kłopotów w codziennej działalności. Warto jednak prezentując dziś jej stan podkreślić nasze dotychczasowe osiągnięcia i pozytywne zjawiska:

1. struktura organizacyjna Biblioteki Politechniki Szczecińskiej tj. centralne gromadzenie i opracowanie zbiorów oraz zdecentralizowane udostępnianie pozwala dziś na oszczędności w zakresie zarządzania personelem, finansami oraz usprawnia znacząco zarządzanie zbiorami i usługami,
2. „wolny dostęp" do zbiorów (około 75-80% zbiorów) oceniany jest bardzo pozytywnie przez wszystkich naszych użytkowników,
3. zakup, wdrożenie i użytkowanie zintegrowanego systemu bibliotecznego ALEPH, pozwoliło między innymi Bibliotece Politechniki Szczecińskiej jako pierwszej w Szczecinie na realizację zamówień poprzez Internet,
4. wypracowanie przez uczelnię takich zasad finansowania biblioteki, które pozwalają na płynne zakupy wydawnictw do zbiorów bibliotecznych przez cały rok oraz stosunkowo duże dofinansowanie zakupów bibliotecznych przez wydziały,
5. przydzielenie dodatkowych środków na podwyżkę płac pracowników biblioteki z najdłuższym stażem, co poprawiło sytuację finansową bibliotekarzy.

Największe trudności w naszym działaniu sprawiają nam:

1. bardzo trudne warunki lokalowe i odsunięcie inwestycji budowy nowego gmachu biblioteki,
2. mało sprawna organizacja przetargów na prenumeratę czasopism zagranicznych, na którą mamy niewielki wpływ, co wynika głównie z trudności w pozyskaniu funduszy na ten cel w odpowiednim czasie,
3. biurokracja.

---

[1] BW – badania własne, DZS – działalność statutowa, przyp. red.

[2] DWB – działalność wspomagająca badania, przyp. red.

Na zakończenie warto podkreślić dobrą współpracę biblioteki z Działem Informatyki Politechniki Szczecińskiej i uczelnianą siecią komputerową. Dział Informatyki wdrożył intranet tj. sieć wewnętrzną, dostępną tylko dla pracowników Politechniki Szczecińskiej. Każda jednostka – również biblioteka – może tam publikować swoje ogłoszenia, co daje gwarancję, że grono ich odbiorców będzie jak najszybciej poinformowane. Ogłoszenia umieszczane są natychmiast po ich przesłaniu do odpowiedniego pracownika Działu Informatyki. Ze strony intranetu prowadzą 2 przekierowania do zasobów informacyjnych Biblioteki Politechniki Szczecińskiej; jedno do strony głównej, drugie wprost do baz danych.

Dział Informatyki wprowadził w ubiegłym roku usługę VPN (Virtual Private Network), która umożliwia pracownikom Politechniki Szczecińskiej dostęp z domu przez całą dobę do różnych usług, również do pełnotekstowych baz danych i czasopism elektronicznych oferowanych ze strony domowej biblioteki. Zadowolenie użytkowników z powyższych udogodnień utrwala nas w przekonaniu, że nasz rozwój idzie we właściwym kierunku. Nasze dotychczasowe osiągnięcia pozwalają na planowanie dalszych, trudniejszych zadań. Wśród nich wymienić należy:

1. digitalizację księgozbioru tzw. studenckiego,
2. digitalizację prac dyplomowanych,
3. współpracę w tworzeniu i pobieraniu danych z katalogów centralnych.

Dagmara Budek
Dominika Popiela
Edyta Rogowska
Biblioteka Główna Pomorskiej Akademii Medycznej

BIBLIOTEKA POMORSKIEJ AKADEMII MEDYCZNEJ

Biblioteka Główna powstała w pierwszym roku działalności Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, tj. w roku akademickim 1948-1949. Na jej potrzeby przeznaczono kilka pomieszczeń w gmachu rektoratu, gdzie już w 1949 roku zaczęła funkcjonować wypożyczalnia i czytelnia dla studentów, a w roku następnym czytelnia pracowników nauki. Pierwsze wpływy zbiorów bibliotecznych pochodziły w znacznej mierze z darów, przekazanych przez Główną Bibliotekę Lekarską w Warszawie oraz istniejącą wówczas na terenie Szczecina „zbiornicę księgozbiorów zabezpieczonych". Pierwszymi kierownikami biblioteki były: Zofia Bem i Maria Quirini. W latach następnych biblioteką kierowały kolejno: Maria Krogulska, Krystyna Plewińska, Weronika Nieznanowska i Danuta Jaworska.

W omawianych latach oprócz Biblioteki Głównej funkcjonowało w klinikach i zakładach Pomorskiej Akademii Medycznej blisko 40 innych bibliotek. W roku akademickim 1977-1978 utworzono filię Biblioteki Głównej na terenie Państwowego Szpitala Klinicznego nr 1 przy ul. Unii Lubelskiej, a w roku 1980 filię przy Państwowym Szpitalu Klinicznym nr 2 na Pomorzanach. Pozwoliło to na scalenie rozproszonych księgozbiorów i lepsze ich wykorzystanie.

Obecnie Biblioteka Główna wraz z dwiema filiami znajdującymi się na terenie szpitali klinicznych tworzy system biblioteczno-informacyjny Pomorskiej Akademii Medycznej. Biblioteka jest ogólnouczelnianą jednostką pozawydziałową o zadaniach naukowych, dydaktycznych i usługowych. Będąc placówką akademicką, jest także ośrodkiem naukowej informacji medycznej dla lekarzy Pomorza Zachodniego.

Biblioteka gromadzi literaturę naukową z zakresu medycyny i nauk pokrewnych oraz pielęgniarstwa. Realizuje swoje podstawowe zadania poprzez odpowiednią politykę gromadzenia zbiorów, fachowe ich opracowanie oraz udostępnianie. Profil gromadzonych zbiorów, tak krajowych jak i zagranicznych, a zwłaszcza tytuły prenumerowanych czasopism zagranicznych uzależnione są ściśle od tematyki prac naukowo-badawczych prowadzonych w klinikach i zakładach. Obecnie zbiory biblioteki liczą ponad 230 tys. woluminów wydawnictw zwartych. Bieżąca prenumerata obejmuje 175 tytułów czasopism zagranicznych i 373 tytuły czasopism polskich w wersji drukowanej. Gromadzone są także prace doktorskie i habilitacyjne oraz płyty CD.

Księgozbiór opracowywany jest centralnie w Bibliotece Głównej. W 1995 roku zakupione zostały moduły gromadzenia i opracowania zbiorów komputerowego sys-

temu bibliotecznego SOWA. Do 1999 roku wprowadzono do systemu blisko 37 tys. rekordów wydawnictw zwartych i ciągłych. W ciągu pięciu lat znalazł się w nim pełny księgozbiór podręczników studenckich, wydawnictwa zwarte od 1985 roku oraz wydawnictwa ciągłe od roku 1990. Mimo że system nie spełniał międzynarodowych standardów w dziedzinie opracowania zbiorów, pozwolił na rozpoczęcie procesu komputeryzacji czynności bibliotecznych i budowę własnego katalogu komputerowego. Środowisko bibliotek szkół wyższych Szczecina od lat zabiegało o środki na zakup zintegrowanego systemu bibliotecznego. Pierwsze projekty powstałe w połowie lat dziewięćdziesiątych nie uzyskały akceptacji Komitetu Badań Naukowych. Dopiero projekt opracowany w 1999 roku przez Szczeciński Zespół Biblioteczny (w skład którego weszły biblioteki: Politechniki Szczecińskiej, Pomorskiej Akademii Medycznej, Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Wyższej Szkoły Morskiej) złożony do Open Society Institute w Budapeszcie w ramach programu Library Automation uzyskał dofinansowanie w kwocie 53 tys. dolarów, co pozwoliło na zakup zintegrowanego systemu bibliotecznego ALEPH dla środowiska szczecińskiego. W projekcie uczestniczyły biblioteki Politechniki Szczecińskiej, Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Pomorskiej Akademii Medycznej.

Po konwersji rekordów z programu bibliotecznego SOWA od 2000 roku biblioteka pracuje w zintegrowanym systemie bibliotecznym ALEPH. Obecnie w systemie jest blisko 30 tys. rekordów bibliograficznych oraz ponad 100 tys. rekordów egzemplarzy. Uruchomione zostały wszystkie moduły systemu, to znaczy gromadzenia druków zwartych i ciągłych, opracowania formalnego i rzeczowego (wraz z Kartotekami Haseł Wzorcowych), udostępniania (z wyjątkiem zamawiania i rezerwacji) oraz wypożyczeń międzybibliotecznych, co umożliwia kompleksową obsługę czynności bibliotecznych. Z poziomu katalogu OPAC zarejestrowany użytkownik ma możliwość sprawdzenia stanu swojego konta bibliotecznego (np. wykazu wypożyczonych książek, terminu zwrotu).

Oprócz zautomatyzowania prac typowo bibliotecznych rozwój komputeryzacji najbardziej widoczny jest w dziedzinie informacji naukowej. Biblioteka Pomorskiej Akademii Medycznej prowadzi działalność w tym zakresie nie tylko dla pracowników naukowych i studentów naszej uczelni, ale również dla lekarzy z całego regionu oraz dla studentów innych szkół wyższych Szczecina.

Stworzenie możliwości dostępu do różnego typu źródeł informacji, między innymi baz bibliograficznych, pełnotekstowych oraz katalogowych bezpośrednio z miejsca pracy użytkownika jest jednym z podstawowych kierunków działalności w zakresie informatyzacji biblioteki. Już w 1991 roku zakupiony został pierwszy komputer z czytnikiem CD-ROM, na którym udostępniana była baza MEDLINE. W 1992 roku rozpoczęto budowę sieci lokalnej opartej na oprogramowaniu NOVELL, w skład której wchodził serwer i cztery stanowiska sieciowe. Umożliwiło to udostępnianie bazy MEDLINE w sieci lokalnej. W kolejnych latach rozbudowywano tę sieć oraz zainstalowano bazę bibliograficzną na serwerze w Bibliotece Głównej w technologii ERL. Do Miejskiej Sieci Komputerowej poprzez linie światłowodowe włączono Bibliotekę

Główną, w dalszej kolejności przyłączone zostały również filie biblioteki przy Unii Lubelskiej i Powstańców Wielkopolskich. Baza MEDLINE udostępniona została sieciowo dla ośmiu jednoczesnych użytkowników w filiach, a także w klinikach i zakładach.

Obecnie biblioteka oferuje szeroki dostęp do baz komputerowych i elektronicznych źródeł informacji medycznej. Są to polskie i zagraniczne bazy bibliograficzne oraz bazy pełnotekstowe:

1. **Polska Bibliografia Lekarska (PBL)** – polska baza bibliograficzna tworzona w Głównej Bibliotece Lekarskiej w Warszawie. Rejestruje polską literaturę naukową, kliniczną i fachową z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych. Zawiera obecnie ponad 300 tys. rekordów i uwzględnia 275 tytułów polskich czasopism medycznych. Obejmuje piśmiennictwo od roku 1979 do chwili obecnej. Od 1991 roku rekordy zawierają również streszczenia dokumentów w języku polskim i angielskim,
2. **MEDLINE** – największa na świecie bibliograficzna baza danych z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych, tworzona i opracowywana w National Library of Medicine (NLM) w Stanach Zjednoczonych. Zawiera opisy bibliograficzne wraz ze streszczeniami autorskimi z około 4 600 czasopism medycznych i biomedycznych wydawanych w USA i 70 innych krajach. Obejmuje piśmiennictwo z lat 1966-2004 i jest aktualizowana codziennie. Zawiera linki do ponad 1 300 czasopism pełnotekstowych bazy Academic Search Premier oraz do czasopism dostępnych w wersji on-line dla pracowników i studentów Pomorskiej Akademii Medycznej,
3. **EMBASE** – baza bibliograficzna komplementarna w stosunku do bazy MEDLINE, indeksująca ponad 3 500 czasopism. Obejmuje dane bibliograficzne piśmiennictwa medycznego, biomedycznego i farmakologicznego od 1989 roku do chwili obecnej,
4. **Health Source: Nursing/Academic Edition** – baza obejmująca pełne teksty z około 600 czasopism z wielu dziedzin medycznych,
5. **Health Source**: Consumer Edition – baza obejmująca pełne teksty blisko 300 czasopism z takich dziedzin, jak: nauki medyczne, żywność i żywienie, medycyna sportowa,
6. **Clinical Pharmacology** – baza zawierająca pełną informację o lekach aktualnie dostępnych w USA,
7. **Cochrane Collection** – baza z zakresu praktyki medycznej udokumentowanej wiarygodnymi aktualnymi publikacjami (Evidence Based Medicine). Wybór publikacji dokonywany jest przez międzynarodową grupę specjalistów działającą pod nazwą The Cochrane Collaboration. Kolekcja Cochrane zawiera krytyczne analizy i systematycznie aktualizowane przeglądy znaczących prób klinicznych z różnych specjalności medycznych oraz rejestr metaanaliz, protokołów klinicznych, najbardziej wartościowych publikacji przeglądowych i komentarzy wybitnych specjalistów z różnych dziedzin medycyny. Obejmuje ona:

- **Cochrane Database of Systematic Reviews (CDSR)** – pełnotekstowe przeglądy i protokoły kliniczne usystematyzowane według kryteriów jakościowych Cochrane, często wzbogacone metaanalizami,
- **Database of Abstracts of Reviews of Effectiveness (DARE)** – streszczenia przeglądów prób klinicznych poddanych krytycznej analizie specjalistów z Centrum NHS Centre for Reviews and Dissemination University of York, Anglia. Zawiera przeglądy w dziedzinach, w których może jeszcze brakować analiz dokonanych przez grupę Cochrane,C
- **Cochrane Controlled Trials Register (CCTR)** – bibliografia prac dotyczących randomizowanych prób klinicznych wybranych przez specjalistów Cochrane. Zawiera protokoły publikowane w materiałach konferencyjnych i wielu innych źródłach nienotowanych w MEDLINE i innych bazach bibliograficznych.

8. **Academic Search Premier** – multidyscyplinarna baza danych, zawierająca pełne teksty artykułów z blisko 4 700 czasopism,
9. **Blackwell/Synergy** – baza pełnotekstowa obejmująca około 415 tytułów czasopism z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych,
10. **ProQuest Medical Library (PML)** – baza pełnotekstowa obejmująca około 500 tytułów czasopism z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych,
11. **The Serials Directory** – baza zawierająca informacje bibliograficzne dotyczące blisko 184 tys. czasopism ukazujących się na całym świecie. Pole Indexed/Abstracted podaje bazy i serwisy, w których czasopismo jest indeksowane,
12. **ERIC** – bibliograficzna baza danych z zakresu edukacji.

Wszystkie bazy dostępne są w uczelnianej sieci internetowej oraz dla zarejestrowanych użytkowników poprzez autoryzację na hasło. Pracownicy i studenci Pomorskiej Akademii Medycznej oraz słuchacze Studium Doktoranckiego mogą korzystać z większości wymienionych baz także z komputerów domowych po uprzednim zarejestrowaniu się w Bibliotece Głównej. Z tej formy dostępu korzysta już blisko 200 autoryzowanych użytkowników. Dzięki prowadzonym szkoleniom i ustawicznemu zaznajamianiu czytelników z bazami danych oraz innymi źródłami informacji medycznej wzrasta liczba osób korzystających samodzielnie z elektronicznych źródeł informacji udostępnianych ze strony www biblioteki. Niemniej jednak pomoc bibliotekarza w tym zakresie cały czas jest nieoceniona. Do dyspozycji użytkowników są trzy pracownie komputerowe z 15 stanowiskami na terenie Biblioteki Głównej oraz obydwu filii, umożliwiające dostęp do elektronicznych źródeł informacji oraz do internetu.

Użytkownicy pracujący w internetowej sieci akademickiej PAM mają też dostęp ze strony domowej biblioteki (http://ams.edu.pl/biblioteka) do około 6 tys. czasopism pełno tekstowych w wersji elektronicznej. Czasopisma te kupowane są w ramach prenumeraty oraz konsorcjów: Blackwell/Synergy, ProQuest Medical Library i eIFL Direct, a także dostępne są poprzez bezpłatne serwisy PubMed Center i Free Medical Journals. Wszystkie czasopisma w wersji elektronicznej udostępnione zostały w jednym katalogu jako lista A-to-Z. Oddzielnie stworzono także katalog polskich biomedycznych czasopism on-line zawierający już blisko 200 tytułów.

Postęp w dziedzinie elektronicznych nośników informacji wielokrotnie zwiększył usługi biblioteczne. Dostępność bibliograficznych baz danych zwiększyła natomiast zapotrzebowanie na dokumenty źródłowe. Liczba dokumentów pozyskiwanych drogą wypożyczeń międzybibliotecznych zwiększyła się z 1 386 w 1988 roku do 8 412 w 2003 roku.

Czasy wysyłania rewersów międzybibliotecznych do bibliotek posiadających określone tytuły czasopism tradycyjną drogą pocztową odeszły już w zapomnienie. Obecnie, zarówno Biblioteka Główna, jak i obydwie filie, realizują wypożyczenia międzybiblioteczne drogą elektroniczną, głównie w ramach utworzonego i administrowanego przez Bibliotekę Akademii Medycznej w Poznaniu serwisu doc@med (www.docmed.pl). Jest to polski system elektronicznego dostarczania dokumentów w formie kopii artykułów z czasopism znajdujących się w zbiorach krajowych bibliotek medycznych w wersji drukowanej. System oparty jest na danych o zasobach czasopism znajdujących się w ośmiu bibliotekach Akademii Medycznych: w Białymstoku, Gdańsku, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie oraz Wrocławiu. Aktualnie zawiera 3 879 tytułów czasopism (3 124 zagranicznych i 755 polskich) o tematyce biomedycznej. Skany zamówionych artykułów, w postaci plików w formacie PDF, przesyłane są pocztą elektroniczną na konto zamawiającego w czasie nieprzekraczającym 48 godzin (z wyłączeniem dni wolnych od pracy). System jest odpłatny i wymaga autoryzacji. Koszt artykułu do 10 stron wynosi 3 zł, każda następna strona – 0,30 zł. Rozliczenia odbywają się na podstawie faktur VAT wystawianych raz na kwartał przez biblioteki wykonujące usługi. System doc@med poprzez usługę prepaid stwarza również możliwość zamawiania kopii dokumentów użytkownikom indywidualnym. Otwarcie konta indywidualnego w systemie prepaid wymaga rejestracji w bibliotece i dokonania przedpłaty na poczet zamawianych artykułów. Osoba zarejestrowana sama zamawia artykuły i otrzymuje je na własną skrzynkę e-mailową.

Od początku funkcjonowania systemu, to znaczy od połowy 2001 roku, zrealizowano w jego ramach ponad 50 tys. zamówień. Biblioteka PAM zrealizowała blisko 6 tys. zamówień, z czego ponad 2200 w tym roku. W tym samym okresie zamówionych zostało przez naszą bibliotekę 6 500 artykułów (w bieżącym roku już około 2 500).

Podstawowym źródłem informacji o lokalizacji czasopism i publikacji zwartych, zarówno polskich jak i zagranicznych, są następujące katalogi elektroniczne: KaRo – Rozproszony Katalog Bibliotek Polskich, katalogi centralne Biblioteki Narodowej oraz CKCZ – Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych w Polskich Bibliotekach Medycznych. CKCZ jest bazą danych tworzoną w Głównej Bibliotece Lekarskiej w Warszawie, o zasięgu ogólnokrajowym, rejestrującą szczegółowe zasoby czasopism z 56 medycznych bibliotek naukowych: uczelni medycznych, Głównej Biblioteki Lekarskiej i jej 16 oddziałów terenowych, instytutów resortu zdrowia, Polskiej Akademii Nauk i innych ośrodków posiadających w swoich zbiorach czasopisma biomedyczne.

Ponad dwudziestoletnią tradycję mają w naszej bibliotece międzybiblioteczne wypożyczenia zagraniczne. Na początku 1983 roku British Council w Warszawie udostępnił serwis informacji o literaturze światowej BRIOLIS, który umożliwiał uzy-

skiwanie kopii dokumentów źródłowych oraz wypożyczanie książek za pośrednictwem British Library. Kopie dokumentów dostarczane były drogą pocztową, a czas realizacji wydłużał się nawet do czterech tygodni. Obecnie jednym ze źródeł pozyskiwania kopii dokumentów nieosiągalnych w Polsce jest serwis Document Supply Centre British Library (www.bl.uk). Zamówienia składane są drogą elektroniczną, a odbitki otrzymywane faksem. Niestety, jest to usługa dość droga, więc zamówienia w British Library są bardzo ograniczone. Pod koniec 2000 roku pojawiła się nowa możliwość zamówień zagranicznych poprzez SUBITO (www.subito-doc.com). Jest to niemiecki elektroniczny serwis biblioteczny, dostarczający kopie dokumentów (artykułów naukowych, fragmentów książek) znajdujących się w bibliotekach krajów niemieckojęzycznych. Zamawianie i realizacja odbywa się drogą elektroniczną. Artykuły dostarczane są w formacie PDF lub TIFF. Serwis ten gwarantuje maksymalny czas realizacji nie dłuższy niż 72 godziny. Jest odpłatny i wymaga autoryzacji. Od początku tego roku sprowadziliśmy tą drogą 256 kopii artykułów.

Systematycznie zwiększa się również liczba użytkowników korzystających z biblioteki. Obecnie zarejestrowanych jest 4 361 czytelników, którzy w roku 2003 wypożyczyli 19 512 woluminów druków zwartych oraz 3 476 woluminów czasopism. W czytelniach zanotowano 22 384 odwiedziny i udostępniono 37 853 druków zwartych oraz 77 907 czasopism.

W ramach działalności usługowej biblioteka dysponuje pracownią kserograficzną oraz samoobsługowymi kserokopiarkami. Dodatkowo dostępne są również urządzenia do naświetlania slajdów oraz skaner do filmów i slajdów.

Biblioteka tworzy własną bazę danych obejmującą dorobek naukowy pracowników Pomorskiej Akademii Medycznej. Bibliografia opracowywana jest na bieżąco od chwili powstania Akademii w 1948 roku. Za lata 1948-1993 wydane zostały bibliografie retrospektywne w postaci suplementów do Roczników Pomorskiej Akademii Medycznej. Od roku 1994 opracowywana jest w sposób elektroniczny z zastosowaniem programu EXPERTUS i dostępna bezpośrednio ze strony www biblioteki.

Działalność dydaktyczna biblioteki koncentruje się na zajęciach prowadzonych z przysposobienia bibliotecznego ze studentami pierwszego roku. Mają one na celu umożliwienie im swobodnego poruszania się po bibliotece i kształcą umiejętność korzystania z jej zasobów. Takie same zajęcia odbywają się w języku angielskim dla studentów obcojęzycznych. Słuchacze Studium Doktoranckiego Pomorskiej Akademii Medycznej uczestniczą w zajęciach z naukowej informacji medycznej, w czasie których szczególny nacisk kładzie się na obsługę baz danych. Biblioteka prowadzi także cykliczne szkolenia z metodyki korzystania z komputerowych baz danych dla wszystkich zainteresowanych.

Biblioteka Pomorskiej Akademii Medycznej zatrudnia 30 pracowników, w tym 1 kustosza dyplomowanego, 8 kustoszy, 2 starszych bibliotekarzy, 8 bibliotekarzy, 4 młodszych bibliotekarzy, 2 magazynierów, 1 pracownika naukowo-technicznego, 1 pracownika administracyjnego oraz 3 pracowników obsługi. W grupie tak zwanej służby bibliotecznej 80 % osób ma wykształcenie wyższe. Kadra biblioteczna bierze czynny udział w konferencjach i szkoleniach, a w szczególności organizowanych

corocznie od 1981 roku konferencjach problemowych bibliotek medycznych. W 1988 i 2001 roku biblioteka Pomorskiej Akademii Medycznej była organizatorem takich konferencji. Należy w tym miejscu wyraźnie podkreślić, że wszyscy pracownicy Działu Udostępniania i Informacji Naukowej mają wysokie kwalifikacje w zakresie informacji naukowej, znajomości baz danych oraz posługiwania się technikami komputerowymi. Pozwala to na kompleksową obsługę czytelnika w jednym miejscu. Jak widać, wychodzimy naprzeciw oczekiwaniom naszych czytelników, których trafnie scharakteryzował prof. Stanisław Konopka: „...lekarze są na ogół mało obeznani ze sposobami korzystania z biblioteki, są poza tym mało cierpliwi i mają nieco inne wymagania aniżeli czytelnicy innych bibliotek naukowych".

Obecnie największym problemem biblioteki jest baza lokalowa. Biblioteka Główna od początku istnienia funkcjonuje w budynku Rektoratu Pomorskiej Akademii Medycznej, w pomieszczeniach, które nie były budowane z myślą o bibliotece, a tylko zaadaptowane na jej potrzeby. W najtrudniejszych warunkach pracuje Dział Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej, a w szczególności Czytelnia Pracowników Nauki. W najbliższych tygodniach rozpocznie się jej remont. Będzie to jednak tylko odnowienie pomieszczeń i częściowa wymiana przestarzałych mebli. Niestety, nie zwiększy się liczba miejsc w czytelni. Podobny problem dotyczy też Czytelni Studenckiej mieszczącej się w Filii nr 2. Ciągle wzrastającej liczbie studentów nie towarzyszy zwiększanie miejsc czytelnianych. Pomieszczenie czytelni także wymaga remontu.

Całkowicie wyczerpana została powierzchnia magazynu głównego. Jedynym możliwym rozwiązaniem jest zainstalowanie regałów jezdnych, pozwalających magazynować większą liczbę woluminów na tej samej powierzchni. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że taka inwestycja zostanie zrealizowana w najbliższym czasie. Są to jednak działania doraźne.

Radykalnie sytuacja mogłaby poprawić się tylko w przypadku całkowitej zmiany lokalizacji biblioteki. Projekt adaptacji budynku TRANS-u na potrzeby biblioteki został złożony do Ministerstwa Nauki i Informatyzacji. Mając do dyspozycji powierzchnię prawie trzykrotnie większą niż zajmowana obecnie, możliwe byłoby stworzenie nowoczesnej placówki z wolnym dostępem do półek oraz odpowiednio dużymi czytelniami. Dałoby to również możliwość utworzenia oddzielnego Działu Informacji Naukowej, czego w obecnych warunkach nie da się przeprowadzić tak ze względów lokalowych, jak i kadrowych. Nowo powstały dział pozwoliłby utrzymać wysoką jakość obsługi użytkowników. Czy uda się nam zrealizować ten plan?

Z bliższych i z całą pewnością bardziej realnych zamierzeń planowane jest w przyszłym roku uruchomienie zamówień i rezerwacji przez internet w module udostępniania systemu ALEPH oraz wprowadzenie opłat za przetrzymania materiałów bibliotecznych.

Mirosława Różycka
Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego

STAN I POTRZEBY BIBLIOTEKI UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO

Na mocy ustawy z 21 lipca 1984 r na bazie Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Wydziału Inżynieryjno-Ekonomicznego Transportu Politechniki Szczecińskiej utworzono Uniwersytet Szczeciński, który zainaugurował swoją działalność w roku akademickim 1985-1986, a naukę na nim rozpoczęło wówczas 5 433 studentów. Dla porównania obecnie, w roku akademickim 2004-2005, na Uniwersytecie Szczecińskim studiuje 36 600 studentów na wszystkich kierunkach i rodzajach studiów.

Biblioteka Uniwersytetu Szczecińskiego powstała w 1985 roku z połączenia Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Biblioteki Ekonomicznej Wydziału Inżynieryjno-Ekonomicznego Transportu Politechniki Szczecińskiej. Tworząca się wówczas Biblioteka Główna przejęła poza tym zbiory biblioteki Instytutu Zachodniopomorskiego, oraz w 1991 roku księgozbiór likwidowanej Biblioteki Akademii Nauk Społecznych w Warszawie. Ponadto otrzymała liczne dary, między innymi księgozbiory prof. Janusza Deresiewicza i prof. Jerzego Dittmara z Argentyny. Najcenniejszym, otrzymanym do tej pory darem jest przekazany w 1998 roku przez dr Tomasza Niewodniczańskiego unikatowy zbiór pomeraników – 121 map Księstwa Pomorskiego, planów i widokówek Szczecina i innych miast pomorskich z XVIII i XIX w.

Profil gromadzonych obecnie przez Bibliotekę US zbiorów to: filozofia, psychologia, religioznawstwo, socjologia, politologia, ekonomia, prawo, oświata i wychowanie, matematyka, fizyka, biologia, nauki o morzu, ochrona środowiska, informatyka, transport, wychowanie fizyczne i sport, językoznawstwo, literaturoznawstwo, bibliotekoznawstwo i informacja naukowa, historia, pomorzoznawstwo oraz nauki pokrewne wymienionych dziedzin.

Do 2001 roku Biblioteka Główna funkcjonowała w dwóch budynkach przy ul. Mickiewicza 16. W pierwszym mieściły się działy gromadzenia i opracowania zbiorów oraz wypożyczalnia, czytelnie i Ośrodek Informacji Naukowej. Drugi to głównie magazyny biblioteki oraz Czytelnia Zbiorów Specjalnych, Centrum Dokumentacji i Informacji Europejskiej a także Pracownia Introligatorska. Stan techniczny tych budynków pozostawiał wiele do życzenia. Warunki pracy wszystkich oddziałów były złe. Czytelnia książek i czasopism dysponowała zaledwie 34 miejscami dla czytelników, co powodowało często konieczność oczekiwania na wolne miejsce. Wypożyczalnie umiejscowiono na parterze, a katalogi tradycyjne na trzecim piętrze obok Ośrodka Informacji Naukowej, który funkcjonował w dwóch pomieszczeniach oddzielonych korytarzem.

W 2001 roku po kapitalnym remoncie oddano do użytku budynek przy ul. Tarczyńskiego 1 sąsiadujący z dawnym gmachem biblioteki przy ul. Mickiewicza 16 łącząc oba w jeden kompleks. Drugi budynek biblioteki przy ul. Mickiewicza 16 spełniający głównie funkcje magazynowe pozostał nie połączony. W „nowej części" przy ul. Tarczyńskiego znalazła swoje miejsce Czytelnia Książek, Czytelnia Czasopism, Ośrodek Informacji Naukowej z Czytelnią Multimedialną, Czytelnia Zbiorów Specjalnych, Centrum Informacji i Dokumentacji Europejskiej. Na trzecim piętrze w 2002 roku uroczyście otwarto Salę Strumiańską, która otrzymała swój wystrój i charakter dzięki ofiarności Państwa Joanny i Jana Kulmów. W sali tej cyklicznie odbywają się między innymi Spotkania Strumiańskie. Jest to cykl kierowany do kadry naukowej, studentów oraz mieszkańców Szczecina. Celem „Spotkań" jest przybliżenie wybranych wydarzeń z życia społeczno-politycznego oraz prezentacja ich uwarunkowań historycznych. Prelegentami są naukowcy wyższych uczelni, także spoza Szczecina oraz uczestnicy omawianych wydarzeń w kraju i na świecie. Spotkaniom towarzyszą wystawy książek i przedmiotów związanych z daną problematyką. „Spotkania Strumiańskie" odbywają się co miesiąc, w środy po południu, wyłączając przerwę wakacyjną.

Obecnie Biblioteka Główna posiada przestronne, dobrze zorganizowane czytelnie z 204 miejscami dla czytelników. Szerokie korytarze powinny docelowo zostać wyposażane w stanowiska komputerowe, jednak chroniczny brak środków finansowych ograniczył te zamierzenia jedynie do nielicznych stanowisk na parterze budynku.

W 2002 roku udało się, wprawdzie w ograniczonym zakresie, wyremontować tzw. „stary budynek" od strony ul. Mickiewicza. Dzięki tym zabiegom przeniesiono wypożyczalnie na pierwsze piętro, tak aby skrócić długą i krętą drogę czytelników do książki. Wypożyczalnia otrzymała (nie bez problemów) również nowe wyposażenie, co znacznie poprawiło zarówno warunki pracy jak i korzystania z jej zasobu. Remont kompleksu Biblioteki Głównej pozwolił także na stworzenie lepszych warunków pracy oddziałów gromadzenia i opracowania zbiorów.

Kapitalnego remontu do tej pory nie udało się przeprowadzić w drugim budynku od strony ul. Mickiewicza, w którym obecnie pozostały jedynie magazyny księgozbioru wypożyczalni i czytelń.

Jednym z najważniejszych obecnie zadań, które stoją przed biblioteką jest rozwijanie jej komputeryzacji. Ciągle jeszcze posiadamy lokalny system BIBLIO-INFO, który jest już systemem bardzo archaicznym i nie daje możliwości wprowadzenia pełnej komputeryzacji biblioteki. Stał się on już uciążliwy dla samych bibliotekarzy, którzy z niecierpliwością oczekują na jego zmianę. Zakupiony system ALEPH jest w stanie implementacji, nadal brakuje działającego modułu gromadzenia, opracowania i wypożyczania książek. Biblioteka posiada obecnie zaledwie po 5 dostępów FULL i OPAC. W tym systemie wprowadzane są jedynie publikacje pracowników Uniwersytetu oraz dysertacje. Główną przeszkodą w rozwijaniu nowego systemu są ograniczone finanse biblioteki. Bez dofinansowania na odpowiednim poziomie, który pozwoli na wymianę częściowo zużytego sprzętu oraz zakup odpowiedniej ilości dostępów FULL i OPAC, w najbliższym czasie nie będzie możliwa pełna komputeryzacja Biblioteki Uniwersytetu Szczecińskiego.

Innym bardzo ważnym problemem jest magazynowanie zbiorów, a właściwie stan magazynów Czytelni i Wypożyczalni Biblioteki Głównej. Dążymy do takiego uporządkowania zbiorów aby wszystkie znalazły się w budynkach Biblioteki Głównej przy ul. Tarczyńskiego 1 i Mickiewicza 16. Zdecydowanie poprawi to warunki korzystania ze zgromadzonych książek, skróci czas oczekiwania na nie oraz poprawi warunki pracy bibliotekarzy. Działania, które mają przynieść częściowe rozwiązanie tych problemów zostały już zapoczątkowane. Zlecono między innymi wykonanie ekspertyzy wytrzymałości stropów „starego budynku", która jednoznacznie określi maksymalną pojemność posiadanych magazynów.

Po kilku latach oczekiwań, pojawiła się nadzieja na odpowiednie wyposażenie magazynów Czytelni Książek i Czasopism Biblioteki Głównej. Magazyny otrzymają regały, które umożliwią pomieszczenie na trzecim piętrze podstawowego księgozbioru czytelni, wyeliminowany zostanie uciążliwy problem dostarczania zbiorów z sąsiedniego budynku.

Obecna struktura Biblioteki Uniwersytetu Szczecińskiego to Biblioteka Główna oraz 11 bibliotek sieci:

- Biblioteka Ekonomiczna działająca na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
- Biblioteka Zarządzania i Historii spełniająca rolę biblioteki Wydziału Zarządzania i Ekonomiki Usług oraz biblioteki Instytutu Historii,
- Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji,
- Biblioteka Wydziału Matematyczno-Fizycznego,
- Biblioteka Wydziału Nauk Przyrodniczych i
  - Biblioteka Instytutu Kultury Fizycznej działająca przy tym samym wydziale,
- oraz biblioteki Wydziału Humanistycznego:
  - Biblioteka Psychologii i Pedagogiki,
  - Biblioteka Filologii Polskiej i Słowiańskiej,
  - Biblioteka Języków Obcych,
  - Biblioteka Instytutu Filologii Germańskiej,
  - oraz Biblioteka Nauk Społecznych, która obecnie zaprzestała swojej działalności i czeka na otwarcie w nowym miejscu przy ul. Krakowskiej. We wspomnianej placówce znajdą się również zbiory Biblioteki Instytutu Historii oraz Instytutu Zachodniopomorskiego, te ostatnie udostępniane dotychczas w Bibliotece Głównej. Omawiana biblioteka jest w trakcie wyposażania w meble oraz regały kompaktowe i wkrótce zainauguruje swoją tak bardzo oczekiwaną działalność.

Tak duże rozdrobnienie sieci powoduje spore trudności kadrowe i lokalowe. Bardzo trudno zapewnić prawidłowe funkcjonowanie biblioteki pracującej do godziny 18 lub 19 przy dwuosobowej obsadzie. Jakiekolwiek zwolnienie lekarskie powoduje konieczność zapewnienia pomocy z Biblioteki Głównej lub skracania godzin udostępniania. Ponieważ liczba etatów w Bibliotece Głównej została ograniczona do granic możliwości, pomoc ta wielokrotnie jest już niemożliwa. Jedynym wyjściem

zostaje więc skracanie godzin funkcjonowania bibliotek, co nie jest dobrze przyjmowane przez naszych użytkowników.

Innym problemem przy tak dużym rozproszeniu, jest dość częste dublowanie się tytułów kupowanych książek i tytułów czasopism. Widać to najwyraźniej w przypadku bibliotek Wydziału Humanistycznego. Jednak ze względu na odległości dzielące jego poszczególne biblioteki w obecnej chwili problem ten jest trudny do wyeliminowania. Dublowanie tytułów czasopism i wydawnictw zwartych zauważalne jest również w przypadku obu wydziałów ekonomicznych. Jednak zakup nowości wydawniczych dla Wydziału Zarządzania i Ekonomiki Usług jest finansowany dotychczas w znacznym stopniu przez władze tego Wydziału.

Od pewnego już czasu polityka Biblioteki Głównej zmierza do tworzenia dużych, prężnych i dobrze wyposażonych bibliotek wydziałowych. Pierwszym jej etapem jest wspomniana wcześniej biblioteka powstająca na Wydziale Humanistycznym przy ul. Krakowskiej. W przyszłości ma ona pełnić rolę Biblioteki Wydziału Humanistycznego. Następnym planowanym etapem będzie utworzenie jednej Biblioteki Filologicznej, której elementami składowymi będą: Biblioteka Filologii Polskiej i Słowiańskiej, Biblioteka Języków Obcych i Biblioteka Instytutu Filologii Germańskiej. Połączenie tych placówek jest jednak uzależnione od otrzymania odpowiedniej powierzchni magazynowej i użytkowej, która posiadałaby lokalizację na terenie tzw. Kampusu przy al. Piastów. Przeprowadzenie tych zmian w znacznym stopniu przyczyni się do usprawnienia działalności wymienionych bibliotek, pozwoli na wydłużenie czasu funkcjonowania agendy, podniesienie poziomu świadczonych usług bibliotecznych, poprawę zarówno warunków korzystania z biblioteki jak i pracy bibliotekarzy.

Biblioteka posiada dobrą kadrę, która wielokrotnie udowodniła swoje kompetencje i zaangażowanie. Jednak sama kadra to zbyt mało aby mówić o nowoczesnej bibliotece, w pełni zautomatyzowanej i ze standardami porównywalnymi do bibliotek Europy Zachodniej. Duże zaangażowanie władz niektórych wydziałów, pozwoliło stworzyć biblioteki na miarę XXI wieku: na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania czy Wydziale Prawa i Administracji. Wyposażana obecnie Biblioteka na Wydziale Humanistycznym również będzie miała standard europejski, a jej magazyny zostaną wyposażone w system regałów kompaktowych.

Wiele zmian trzeba jeszcze przeprowadzić w pozostałych bibliotekach wydziałowych i instytutowych. Zawsze przeszkodą w ich prawidłowym funkcjonowaniu są ograniczenia finansowe i lokalowe. Problem ten nie jest obcy wielu bibliotekom, jednak ze względu na wielkość Biblioteki Uniwersytetu Szczecińskiego i skalę potrzeb jest on w naszym przypadku szczególnie widoczny.

W odczuciu samych bibliotekarzy brak jest również przekonania znacznej części kadry naukowej o ważności i znaczeniu biblioteki w procesie dydaktycznym uczelni. Dla bibliotekarzy jest to tym bardziej niezrozumiałe, gdyż wszystko co robią podyktowane jest dobrem studentów i uczelni. Biblioteka należy do jednostek non-profit, nigdy nie będzie dochodowa, a jej prawidłowe funkcjonowanie zależy od odpowiedniego dofinansowania.

Ciągłe zmniejszanie przez państwo środków na finansowanie szkolnictwa wyższego rodzi przypuszczenie, że pieniądze przeznaczane w następnych latach na biblioteki będą skromne. Uzyskanie wsparcia z Funduszy Europejskich nie jest sprawą prostą, o czym mogliśmy się przekonać śledząc wyniki I edycji Programu Funduszy Strukturalnych. Coraz trudniej znaleźć dziś także sponsorów. Jednym z elementów, mogącym pomóc bibliotekom w pokonywaniu trudności jest ich współpraca, wspólne podejmowanie różnych inicjatyw i działań.

Na zakończenie kilka danych statystycznych o Bibliotece Uniwersytetu Szczecińskiego.

- Zbiory (stan na 31.12.2003 roku) – 1 182 046 wol. i j. inw.
- W 2003 roku zakupiono 6 606 wol. wydawnictw zwartych i ciągłych, w tym ze środków biblioteki – 3 970 wol., ze środków wydziałów – 2 636 wol.
- Biblioteka Główna i 11 bibliotek sieci posiadają ręcznie 772 miejsca dla czytelników, zajmują 6 374 m^2 powierzchni, zatrudniają 110 osób na 107,5 etatu.
- Liczba stanowisk komputerowych dla czytelników – 125.
- Liczba prenumerowanych obecnie tytułów czasopism polskich – 536, w 2003 – 605, 2002 – 670.
- Liczba prenumerowanych obecnie tytułów czasopism zagranicznych – 104, w 2003 – 135, 2002 – 163.
- W 2003 roku Bibliotekę Główną wraz ze wszystkimi bibliotekami sieci odwiedziło łącznie ponad 646 tys. Użytkowników.
- Na zewnątrz wypożyczono ponad 404 600 woluminów.
- Wymianę międzybiblioteczną utrzymujemy z 92 bibliotekami krajowymi i 27 zagranicznymi, w ramach tej wymiany otrzymaliśmy około 1 600 woluminów, a wysłaliśmy ponad 900 woluminów.
- W 2004 roku Biblioteka posiadała dostęp on-line do następujących baz elektronicznych czasopism: EBSCO, KLUWER, PROQUEST.

Lucjan Bąbolewski
Książnica Pomorska

KSIĄŻNICA POMORSKA IM. STANISŁAWA STASZICA W SZCZECINIE – DIAGNOZA STANU I PYTANIA O PRZYSZŁOŚĆ

Książnica Pomorska imienia Stanisława Staszica w Szczecinie pełni funkcję biblioteki głównej Województwa Zachodniopomorskiego. Biblioteka nadzorowana jest przez Zarząd Województwa, a pod względem merytorycznym przez Ministra Kultury. Do podstawowych zadań Książnicy należy zaspokajanie potrzeb czytelniczych mieszkańców województwa, wspomaganie systemu edukacji i nauki oraz ochrona, pomnażanie i popularyzacja dziedzictwa kulturalnego Pomorza Zachodniego. Książnica prowadzi także działalność informacyjno-bibliograficzną, rozwija regionalny system informacji, organizuje konferencje, wykłady, odczyty, spotkania autorskie i inne działania służące potrzebom nauki, oświaty i kultury. W bibliotece gromadzone i zabezpieczane są zbiory stanowiące część narodowego zasobu bibliotecznego.

Jako biblioteka naukowa Książnica jest ośrodkiem badań dotyczących bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, a także studiów nad dziejami i kulturą Pomorza Zachodniego. Oceny działalności naukowej Książnicy dokonuje corocznie, powołana przez Zarząd Województwa, Rada Naukowa, w skład której wchodzą przedstawiciele akademickiego środowiska naukowego oraz bibliotekarze dyplomowani o dużym dorobku naukowym.

W bibliotece zatrudnionych jest 197 pracowników, w tym 114 na stanowiskach bibliotekarskich. W zdecydowanej większości są to bibliotekarze legitymujący się wykształceniem wyższym magisterskim i przygotowaniem zawodowym. W związku z odejściem na emeryturę dużej grupy doświadczonych bibliotekarzy, spadła w ostatnich latach liczba bibliotekarzy dyplomowanych lub posiadających tytuł naukowy doktora. Wobec stale rosnących kosztów kształcenia i niskich zarobków pracowników biblioteki utrwalają się niekorzystne tendencje co do doskonalenia kadry własnej, wymagające szybkich decyzji organizacyjnych i finansowych.

Wypełniając misję biblioteki wojewódzkiej Książnica jest organizatorem konferencji i seminariów dla środowiska bibliotekarzy bibliotek publicznych gminnych i powiatowych, prowadzi działalność dotyczącą poradnictwa metodycznego, organizuje różne formy doskonalenia zawodowego bibliotekarzy, konferencje i seminaria. Do zadań wojewódzkich Książnicy należy także gromadzenie i analiza danych statystycznych związanych z działalnością bibliotek publicznych na terenie województwa. Opracowane dane wraz z wnioskami przekazywane są Marszałkowi Województwa i Ministrowi Kultury. Z wyników tej pracy korzysta także Wojewódzki Urząd Statystyczny.

Przy Książnicy działa filia Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej w Warszawie, która prowadzi Pomaturalne Studium Zawodowe Zaoczne. Studium to od lat przygotowuje fachowe kadry bibliotekarzy dla potrzeb bibliotek gminnych i powiatowych. Zajęcia w studium prowadzą głównie specjaliści z Książnicy Pomorskiej. W związku ze stale rosnącymi wymaganiami wobec bibliotekarzy, jakie stawia nowoczesna biblioteka i jej czytelnicy, ta forma kształcenia pracowników bibliotek ustępuje stopniowo studiom wyższym zawodowym i magisterskim oraz studiom podyplomowym.

Główne agendy biblioteki rozmieszczone są w nowym budynku bibliotecznym, oddanym do użytku w 1999 roku. Budynek został zaprojektowany i wyposażony z myślą o kompleksowej obsłudze czytelników i właściwym przechowywaniu zbiorów bibliotecznych z zastosowaniem najnowszych technologii. Czytelnik dysponuje tu prawie nieograniczonym dostępem do zbiorów w wypożyczalni głównej i w poszczególnych czytelniach. Zbiory chronione są elektronicznym systemem zabezpieczeń oraz przy pomocy kamer wewnętrznej telewizji przemysłowej. W nowej części Książnicy znajduje się także główna sala wystawiennicza, bar kawowy, a na górnych kondygnacjach rozmieszczone są magazyny książek.

Powierzchnia biblioteczna Książnicy zajmuje ok. 18 tys. m^2, na których mieszczą się min. czytelnie dla 550 czytelników, wypożyczalnie, oraz magazyny, w których przechowywanych jest około 1 300 tys. woluminów zbiorów. Znaczny napływ wydawnictw otrzymywanych w ramach tzw. egzemplarza obowiązkowego – ok. 20 tys. woluminów wydawnictw zwartych i ciągłych, wymusza magazynowanie części księgozbioru poza główną siedzibą biblioteki. Dotyczy to książek i czasopism cieszących się mniejszym zainteresowaniem czytelników. Magazyny książek i czasopism znajdują się w siedzibach oddziałów Książnicy w Szczecinie przy ul. Zaściankowej i przy pl. Matki Teresy z Kalkuty, oraz w zabytkowym Pałacu Flemingów w Buku Kamieńskim koło Przybiernowa. W ciągu najbliższych kilku lat wszystkie powierzchnie magazynowe zostaną zapełnione zbiorami, co pociągnie za sobą konieczność pozyskania nowych magazynów.

Znaczną część zbiorów stanowią zbiory specjalne, głównie stare druki – około 30 tys. woluminów, rękopisy wybitnych twórców kultury, muzykalia, dzieła sztuki, fotografie, dokumenty życia społecznego, wydawnictwa kartograficzne, książka mówiona. Zbiory o szczególnej wartości, unikatowe, przechowywane są w specjalnie wybudowanym dla nich skarbcu. Najstarsze z przechowywanych skarbów Książnicy liczą sobie ok. 700 lat. Część zbiorów została już zmikrofilmowana i jest udostępniana czytelnikom wyłącznie w tej postaci. Biblioteka posiada własną, nowocześnie wyposażoną pracownię mikrografii, świadczącą również odpłatne usługi na zewnątrz.

Co roku w bazie Zintegrowanego Systemu Bibliotecznego ALEPH opracowywane jest ok. 16 tys. książek i 4 tys. woluminów druków ciągłych, poza nim pozostają jednak zbiory ogólne gromadzone przed 1994 rokiem oraz całość zbiorów specjalnych. Wprowadzenie tych zbiorów do systemu stanowi ważne zadanie biblioteki na najbliższe lata.

Biblioteka obsługuje czytelników głównie z terenu aglomeracji szczecińskiej oraz, w mniejszym stopniu, pozostałej części Województwa Zachodniopomorskiego. Codziennie Książnicę Pomorską odwiedza około 1 100 osób, a w komputerowej bazie danych zarejestrowanych jest ponad 35 tys. czytelników. Proces udostępniania zbiorów został w ostatnich latach w dużym stopniu zautomatyzowany. W pełni skomputeryzowano obsługę czytelnika w Wypożyczalni Głównej i w Informatorium. Katalogi komputerowe zawierają 240 800 opisów bibliograficznych zbiorów przyjętych do biblioteki po 1994 roku. Pozostałe zbiory opisane są w tradycyjnym katalogu kartkowym. Sytuacja, w której użytkownik musi korzystać z dwóch różnych systemów katalogowych nie sprzyja realizacji zasady przejrzystości i łatwego dostępu do informacji o zbiorach. Na włączenie do katalogu centralnego oczekują również zbiory specjalne i cała spuścizna po bibliotece przedwojennej.

Udostępnianie odbywa się w czytelniach: Naukowej, Czasopism, Ośrodka Informacji Gospodarczej i Prawnej, Młodzieżowej, Pomorzoznawczej, specjalistycznych czytelniach zbiorów specjalnych, oraz w trzech wypożyczalniach. Czytelnie, podobnie jak stanowiska pracy w Informacji Naukowej, stopniowo wyposażane są w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu, przeznaczony do użytkowania przez czytelników. Stanowiska pracy w udostępnianiu są w większości skomputeryzowane. W bibliotece działa wypożyczalnia międzybiblioteczna. W niedalekiej przyszłości zamierzamy ponownie uruchomić niewielką czytelnię dla dzieci oraz dla osób niewidomych i słabo widzących.

Osobną jednostką organizacyjną, odgrywającą dużą rolę w pracy Książnicy i wzbogacającą jej ofertę, jest Czytelnia Niemiecka Instytutu Goethego. Dysponuje ona bogatym księgozbiorem współczesnej literatury niemieckiej oraz prawie 40 tytułami czasopism niemieckich.

Biblioteka posiada własne wydawnictwo oraz bogatą bazę poligraficzną, dzięki czemu jest wydawcą wielu publikacji, głównie z dziedziny historii i kultury Pomorza Zachodniego. W Książnicy wydawany jest również kwartalnik „Bibliotekarz Zachodniopomorski", pismo naukowo-metodyczne środowiska bibliotekarzy Pomorza Zachodniego. Czytelnicy mają też możliwość odpłatnego korzystania z bazy poligraficznej, głównie kserograficznej, do powielania potrzebnych im materiałów bibliotecznych.

Obok działalności typowo bibliotecznej Książnica jako instytucja kultury o zasięgu wojewódzkim jest miejscem licznych wystaw nie tylko własnych zbiorów, ale także gościnnie malarskich, rzeźbiarskich, fotograficznych. Odbywają się tu prezentacje kultury regionalnej, liczne spotkania z twórcami kultury. Od lat w bibliotece składowej w Buku Kamieńskim spotykają się artyści malarze i rzeźbiarze na plenerach artystycznych, których efekty prezentowane są w salach Książnicy. Część powstałych w Buku prac przekazana została do kolekcji sztuki w zbiorach specjalnych biblioteki. Działalność kulturalna Książnicy niejednokrotnie wykraczała poza granice województwa, a wiele zorganizowanych tu przedsięwzięć miało charakter wydarzeń kulturalnych o zasięgu ogólnopolskim lub międzynarodowym.

Biblioteka nawiązała i prowadzi współpracę z wieloma bibliotekami i ośrodkami naukowymi, polskimi i zagranicznymi, co owocuje wspólnymi projektami, między innymi w zakresie wymiany zbiorów, mikrofilmowania, prac bibliograficznych i wydawniczych. Wiele z dotychczasowych umów o współpracy wymaga jednak zweryfikowania pod kątem ich aktualności i przydatności w dalszym rozwoju biblioteki. Dotyczy to zwłaszcza niektórych bibliotek zagranicznych, z którymi współpraca faktycznie wygasła zaraz po zakończeniu realizacji wspólnych projektów.

Książnica Pomorska rozpoczynając setny już rok pracy w służbie czytelnikom stoi wobec konieczności sformułowania nowej wizji funkcjonowania. Konieczność ta wynika z jednej strony z szybkich zmian w zakresie nowych technologii informacyjnych, z drugiej zaś z postępów w rozwoju bibliotek uczelnianych oraz przewidywanego ich łączenia w wielkie i nowoczesne centra informacji naukowej. W związku z powyższym przystąpiono do opracowywania strategii rozwoju Książnicy na najbliższych 10 lat. Pierwszą część strategii stanowi diagnoza aktualnego stanu biblioteki oraz analiza jej możliwości rozwojowych, uwzględniająca także uwarunkowania zewnętrzne. Analiza zebranego materiału wskazuje na stopniowe wyczerpywanie się wizji Książnicy jako ważnego centrum życia naukowego, obsługującego w znacznej mierze środowisko akademickie. Zachodzi konieczność większego otwarcia się na grupy czytelników, dla których okres studiów należy już do przeszłości, ale chcą nadal pozostawać blisko tego, co w polskiej i światowej nauce czy kulturze nowe i interesujące. Jako społeczeństwo, musimy stworzyć wzorem innych, rozwiniętych społeczeństw, nowy system kształcenia ustawicznego dorosłych, bardziej dostosowany do warunków narzucanych nam przez świat nowoczesnych technologii, współczesnej gospodarki rynkowej i rynku pracy, w którym biblioteki odegrają ogromną rolę centrów edukacyjno-informacyjnych. W wypełnianiu takiej roli widzimy istotną część przyszłej misji Książnicy. Wobec funkcjonowania w Szczecinie i w województwie dużych ośrodków życia artystycznego – domów kultury, galerii sztuki, Muzeum Narodowego, oraz planów tworzenia nowych instytucji kultury np. Zachęty Sztuki Współczesnej, wypełniane do tej pory przez Książnicę zadania z tego zakresu w najbliższych latach powinny ograniczać się do imprez o wyjątkowym znaczeniu, ważnych również ze względów promocyjnych lub edukacyjnych. Główne miejsce w planach działalności Książnicy zajmować powinny produkcje własne, o dużych walorach poznawczych, oparte na zgromadzonych przez Książnicę zbiorach.

Ważną rolę w pracy biblioteki głównej województwa powinna odgrywać praca na rzecz doskonalenia kadry bibliotekarskiej, głównie dla bibliotek publicznych. Realizacja tego zadania powinna odbywać się w profesjonalnym ośrodku doskonalenia zawodowego bibliotekarzy, powołanym w strukturze Książnicy Pomorskiej, współpracującym z Instytutem Filologii Polskiej Uniwersytetu Szczecińskiego. Do najważniejszych zadań, celów strategicznych biblioteki na najbliższe dziesięciolecie zaliczyliśmy także dalszą informatyzację obsługi czytelników, ochronę najcenniejszych zbiorów poprzez ich mikrofilmowanie oraz digitalizację, stworzenie na bazie posiadanych zbiorów, regionalnego muzeum literatury, skrócenie procesu opraco-

wywania nowych książek i czasopism dzięki włączeniu się do ogólnopolskiego systemu katalogowego NUKAT. Szczególną wagę przywiązujemy do stworzenia osobom niepełnosprawnym odpowiednich warunków do pełnego korzystania z naszych zasobów. Dzisiaj jedynie nowy gmach biblioteki zapewnia dobrą komunikację osobom poruszającym się na wózkach inwalidzkich. Pozostałą część biblioteki czekają w przyszłości konieczne prace adaptacyjne.

Większą niż do tej pory rolę w pracy biblioteki odgrywać będą elektroniczne środki przekazywania informacji, co wymagać będzie stałego uzupełniania sprzętu i podnoszenia kwalifikacji pracowników. W najbliższej przyszłości konieczne będzie przeprowadzenie remontu starej części biblioteki, zwłaszcza budynku położonego od strony ulicy Dworcowej, podjęcie próby częściowego przywrócenia dawnego wyglądu pomieszczeń bibliotecznych i rozmieszczenie w nich ekspozycji stałych i czasowych regionalnego muzeum literatury. Muzeum to powinno powstać w strukturze Książnicy na bazie zgromadzonych w niej zbiorów zabytkowych, o dużej wartości poznawczej.

Ważnym zadaniem stojącym przed nami jest właściwe zagospodarowanie obiektów pałacowych w Buku Kamieńskim. W planach pałac Flemingów stać się ma centrum konferencyjno-szkoleniowym bibliotekarzy i pracowników nauki. Aby tak się mogło stać należy zadbać o poprawę jakości części hotelowej oraz przystosować sale pałacowe do pełnienia nowych zadań. W okresie letnim pałac może pełnić funkcje ośrodka wypoczynkowo-rekreacyjnego. Oprócz pałacu Książnica jest właścicielem ogrodu i parku o powierzchni ok. 9 hektarów. Stan posiadania biblioteki w tym miejscu powiększy się zapewne o kolejne 50 hektarów obszarów, stanowiących niegdyś jedną całość z kompleksem pałacowo-parkowym. Cały teren ma znaczne walory krajobrazowe i przyrodnicze, nasycony jest duża ilością zabytków kultury materialnej.

Na realizację części z czekających nas zadań musimy znaleźć środki w zewnętrznych źródłach finansowania np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Wymagać to będzie przeprowadzenia zmian w dotychczasowym sposobie zarządzania Książnicą a w szczególności w jej strukturze organizacyjnej. Już dzisiaj w strukturze biblioteki funkcjonuje zespół specjalistów zajmujących się między innymi przygotowywaniem wniosków o środki finansowe na realizację naszych projektów. Za bardzo istotne w tym obszarze uznaliśmy wprowadzenie w bibliotece systemu zarządzania jakością i uzyskanie certyfikatu ISO 9001. Pierwszym krokiem w tym kierunku było przygotowanie założeń do strategii rozwoju Książnicy do 2013 roku. Prace nad strategią będą trwały jeszcze przez pierwszą połowę 2005 roku. Rok ten będzie rokiem dwóch ważnych dla Książnicy jubileuszy – stulecia jej istnienia i sześćdziesięciolecia bibliotekarstwa polskiego na Pomorzu Zachodnim.

Krzysztof Marcinowski
Miejska Biblioteka Publiczna

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W SZCZECINIE W PROCESIE PRZEMIAN. SZANSE I ZAGROŻENIA

Uchwałą Rady Miasta z dnia 20 marca 1995 roku w Szczecinie została powołana do życia Miejska Biblioteka Publiczna. Jednak rzeczywisty początek jej działalności wiąże się z datą zawartego 10 kwietnia 1995 roku porozumienia między Wojewodą Szczecińskim a Zarządem Miasta, na mocy którego ze struktury organizacyjnej Książnicy Pomorskiej wyłączono 51 filii bibliotecznych i przekazano miastu.

Gmina-Miasto Szczecin już wcześniej, bo na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku, finansowała sieć 54 bibliotek publicznych w mieście, ale nimi nie zarządzała. Fakt ten stał się przyczyną pierwszej w prawie pięćdziesięcioletniej historii tej sieci, publicznej debaty na temat jej kształtu i zasad funkcjonowania. Zasadnicze kwestie, jakie były poruszane w dyskusji, dotyczyły liczby filii, ich rozmieszczenia i kosztów funkcjonowania. Dyskusja ta, wobec braku możliwości oddziaływania przez Gminę-Miasto Szczecin na decyzje organizacyjne Książnicy Pomorskiej, nie miała żadnego wpływu na kształt i funkcjonowanie sieci do chwili przekazania miastu przez Książnicę Pomorską 51 filii bibliotecznych, w oparciu o które utworzona została Miejska Biblioteka Publiczna.

Przejęcie odpowiedzialności przez Szczecin za funkcjonowanie sieci bibliotek publicznych w mieście spowodowało konieczność przeprowadzenia wszechstronnej analizy stanu przejętych bibliotek. Zebrany materiał upoważniał do sformułowania pierwszych ogólnych ocen i wniosków. Oto one:

1. wszystkie filie wymagały gruntownych remontów i wymiany sprzętu,
2. ponad połowa filii znajdowała się w lokalach nie odpowiadających potrzebom biblioteki,
3. koniecznie należało przeprowadzić restrukturyzację zatrudnienia,
4. zgromadzony księgozbiór wymagał głębokiej selekcji i zwiększonego dopływu nowości,
5. dalsze utrzymywanie sieci filii w niezmienionym kształcie nie miało ani ekonomicznego, ani merytorycznego uzasadnienia.

Przyjęty na podstawie tych ocen plan naprawczy oparty został na czterech założeniach:

1. zmniejszeniu zatrudnienia do poziomu, który będzie bezpieczny dla sprawnego funkcjonowania instytucji,
2. zamknięciu filii, których stan techniczny wskazuje na nieopłacalność remontu,

3. połączeniu małych filii działających w niedużej odległości od siebie w duże wielofunkcyjne biblioteki dzielnicowe,
4. wszelkie środki zaoszczędzone w wyniku zmniejszenia się sieci filii powinny służyć poprawie sytuacji bibliotek funkcjonujących.

Nie wszystkie z przyjętych do realizacji zadań udało się wykonać w ciągu minionych lat. Najpełniej został zrealizowany postulat obniżenia poziomu zatrudnienia. Zmniejszeniu uległa liczba etatów przeznaczonych dla pracowników technicznych i pomocniczych, wzrosła co prawda liczba etatów merytorycznych, ale ogólny bilans zmian jest pozytywny, gdyż poziom zatrudnienia zmniejszył się ze 139 do 117 etatów. Spośród 90 pracowników merytorycznych większość zatrudniona jest bezpośrednio w filiach. 21 filii posiada obsługę jednoosobową, a pozostałe 17 dwu-, trzy- lub czteroosobową. Bardzo pozytywną i utrzymującą się już wiele lat tendencją jest stały wzrost poziomu wykształcenia pracowników merytorycznych. W grupie tej ponad 80 % osób posiada wyższe wykształcenie, a spośród nich taki sam procent wykształcenie wyższe biblioteczne.

W dużej mierze został też zrealizowany postulat wyłączenia z miejskiej sieci bibliotecznej filii, których stan techniczny wskazywał na nieopłacalność remontu. Zadanie to w trakcie realizacji zostało rozszerzone i objęło także filie, których zasięg oddziaływania nie uzasadniał ich dalszego funkcjonowania. W ostatecznym efekcie liczba filii Miejskiej Biblioteki Publicznej uległa zmniejszeniu z 51 w roku 1995 do 38 w chwili obecnej.

Zupełnie nie powiodła się natomiast realizacja kluczowego dla restrukturyzacji miejskiej sieci bibliotecznej zadania łączenia małych filii w duże wielofunkcyjne biblioteki dzielnicowe. W ciągu 9 lat działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej, mimo wielu zabiegów i starań, nie udało się pozyskać ani jednego lokalu na potrzeby biblioteki, nie mówiąc o takich, które miały spełniać założenia planu restrukturyzacji.

O częściowym sukcesie możemy mówić w odniesieniu do czwartego z przyjętych do planu restrukturyzacji założeń. Zmniejszenie liczby filii pozwoliło w pierwszych latach zintensyfikować zakup książek do filii, a zarazem zwiększyć obsadę personalną działów gromadzenia i opracowania, co miało bezpośredni wpływ na podniesienie poziomu merytorycznej działalności biblioteki. Zwiększyła się też, proporcjonalnie dla każdej z filii, pula środków na prowadzenie działalności bieżącej, co pozwoliło na zaspokojenie najbardziej palących potrzeb.

Budżet Miejskiej Biblioteki Publicznej wzrastał jednak każdego roku o coraz mniejszą wartość, mimo utrzymującej się nadal na wysokim poziomie inflacji, a w roku 2001 odnotowano nawet jego spadek w stosunku do roku poprzedniego. W konsekwencji, finansowe efekty reorganizacji nie były tak duże, jak tego można było oczekiwać.

Brak możliwości przeprowadzenia restrukturyzacji sieci bibliotek publicznych zgodnie z założeniami projektu spowodował, że starano się szukać innych sposobów na poprawę sytuacji materialnej bibliotek i zwiększenie efektywności działania. Do sukcesów należy zaliczyć to, że mimo bardzo ograniczonych i nie w każdym roku uzyskiwanych środków inwestycyjnych (Miejska Biblioteka Publiczna otrzymała w latach

1995-2004 z tego tytułu 1 349 tys. zł) udało się przeprowadzić remonty w 18 filiach i częściowo w budynku centrali oraz rozpocząć proces komputeryzacji biblioteki. Trzeba jednak zaznaczyć, że remonty były prowadzone głównie w filiach znajdujących się na obrzeżach miasta. Miało to oczywiście bardzo duże znaczenie dla mieszkańców tych dzielnic. Sprawiło jednak, że większość filii w centrum miasta, w tym filie o największej powierzchni, posiadające największe księgozbiory, a co za tym idzie, najczęściej odwiedzane, wymagają nadal pilnych prac remontowych.

Scentralizowanie znacznej części prac bibliotecznych pozwoliło na wydłużenie czasu otwarcia filii o ponad 30%, bez tworzenia dodatkowych etatów. Dalsza poprawa efektywności działania filii ściśle związana jest z postępem prac nad komputeryzacją bibliotek.

Instytucja taka, jak Miejska Biblioteka Publiczna, prowadząca działalność w 38 obiektach, z których tylko 3 pozostają w jej bezpośrednim zarządzie, a pozostałych 35 jest wynajmowanych, ma bardzo ograniczone możliwości racjonalizacji kosztów eksploatacyjnych. Obciążają ją też znacząco ponoszone z tego tytułu opłaty czynszowe, które sięgają prawie 10% ogółu ponoszonych wydatków. Wyjściem z tej sytuacji mogłoby być dalsze ograniczenie liczby filii, tym bardziej, że z 38 filii działających na terenie miasta, niewiele ponad 20 obsługuje prawie 85% ogółu czytelników. Nie jest to jednak rozwiązanie, które uzyskałoby społeczną akceptację. Część naszych placówek, choć nie najliczniej odwiedzana, utrzymywana jest tylko dlatego, że znajduje się w dzielnicach niemal całkowicie pozbawionych dostępu do kultury.

Utrzymanie tak znacznej liczby obiektów stwarza oczywiście też pewne problemy natury administracyjnej – 18 obiektów wynajmowanych jest od zakładów komunalnych, 11 od spółdzielni mieszkaniowych, 2 od szkół, 5 od innych podmiotów gospodarczych, a tylko 3 obiekty, jak już to zaznaczono, pozostają w bezpośrednim zarządzie Miejskiej Biblioteki Publicznej. Część z problemów udało się pomyślnie rozwiązać. Wśród nich cały kompleks spraw związanych z komunikacją między filiami a centralą biblioteki, poczynając od zapewnienia stałej łączności telefonicznej z filiami, a przez włączenie ich do sieci Centrex i umożliwienie przesyłania danych elektronicznych tą drogą, aż po zapewnienie regularnych dostaw książek i wszelkich innych materiałów niezbędnych do właściwego funkcjonowania filii.

Są też problemy, których do tej pory pomyślnie rozwiązać się nie udało, jak choćby zapewnienie ciągłości usług w placówkach jednoosobowych. Największe jednak ograniczenia w rozwijaniu pełnej działalności bibliotecznej stwarza sytuacja lokalowa filii. Pomijając fakt, że znacząca ich część wymaga pilnych prac remontowych, a żaden z lokali jakimi biblioteka dysponuje nie był budowany z przeznaczeniem na bibliotekę, to powierzchnia jaką dysponują filie nie odpowiada żadnym standardom. Z 5 995 m^2 jakie są w posiadaniu Miejskiej Biblioteki Publicznej na filie przypada 5 254 m^2, ale samej powierzchni bibliotecznej jest już tylko 3 834 m^2, co oznacza, że średnio na filie przypada 100 m^2. Nie pozwala to na zgromadzenie w filiach odpowiednio dużego, a w odniesieniu do literatury popularnonaukowej także reprezentatywnego dla poszczególnych dziedzin nauki, księgozbioru. Z tych samych powodów

prowadzenie w nich jakiejkolwiek innej działalności kulturalnej poza biblioteczną, czy to w formie spotkań, czy wystaw, staje się bardzo trudne, a niekiedy wręcz niemożliwe.

Oczywiście nie tylko kwestie lokalowe wpływają na stan księgozbioru Miejskiej Biblioteki Publicznej. Decydujące znaczenie ma wielkość środków jakie biblioteka jest w stanie przeznaczyć na zakup nowości. Utrzymująca się od początku działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej dysproporcja między liczbą kupowanych książek a liczbą książek ubytkowanych doprowadziła do znacznego zmniejszenia się liczebności księgozbioru z poziomu 859 498 woluminów w roku 1995 do 539 588 na koniec roku 2003. Niski poziom zakupu książek sprawia, że niemożliwe staje się wypełnianie podstawowego zadania biblioteki, jakim jest racjonalne gromadzenie księgozbiorów w podległych sobie placówkach.

Zakup książek w ilości od 6 tys. do 10 tys. (a tak kształtuje się on w ostatnich latach) do biblioteki działającej na terenie aglomeracji liczącej 400 tys. mieszkańców pokazuje, w jak małym stopniu jesteśmy w stanie zaspokoić potrzeby mieszkańców. Jeszcze wyraźniej ten problem uwidacznia się, jeśli spojrzymy na niego z perspektywy poszczególnych filii. W roku 2003 Miejska Biblioteka Publiczna zakupiła 6 132 woluminy, a zatem średnio na jedną filię przypadało 161 woluminów, ale rzeczywisty przydział książek na poszczególne filie pokazuje, że w wielu przypadkach były to ilości symboliczne i że czytelnicy nie korzystający z największych filii mieli znikome możliwości dotarcia do nowości wydawniczych. Jedynie dwie filie dostały ponad 500 książek, jedna 300, pięć 200, 11 powyżej 100, a cała reszta, czyli dokładnie połowa filii, które tworzą miejską sieć biblioteczną, dostała od kilku do kilkudziesięciu książek w ciągu roku.

Miejską Bibliotekę Publiczną odwiedza rocznie ponad 400 tys. czytelników, którzy wypożyczają prawie 1 mln książek i jak wskazują na to dane statystyczne, zapotrzebowanie na świadczone przez bibliotekę usługi ma tendencję wzrostową. Istnieje przy tym głębokie przekonanie wszystkich pracujących w filiach bibliotekarzy, że znaczna część czytelników korzystająca z biblioteki pozostaje nieusatysfakcjonowana, głównie z powodu braku dopływu odpowiedniej liczby nowości wydawniczych. Wzrost nakładów na zakup książek ma zatem kluczowe znaczenie dla poprawy jakości świadczonych przez nas usług, ale nie jest to jedyna droga jaką biblioteka zmierza do osiągnięcia tego celu.

Duże nadzieje na poprawę organizacji pracy i wzrost efektywności działania biblioteki rodzi program jej komputeryzacji. Wybrany na drodze przetargu, zintegrowany system biblioteczny PROLIB pozwala na skomputeryzowanie wszystkich procesów bibliotecznych poczynając od zakupu książek, poprzez ich opracowanie, gromadzenie, udostępnianie, aż do zarządzania biblioteką i jej zasobami.

Stan komputeryzacji Miejskiej Biblioteki Publicznej należy uznać za średnio zaawansowany. Dzięki temu, że centrala biblioteki została już skomputeryzowana, wszystkie wyżej wymienione procesy biblioteczne przebiegają w niej na drodze elektronicznej. Elektroniczna baza danych obejmuje wszystkie nabytki dokonane po 2000 roku. Realizowany obecnie etap komputeryzacji polega na włączaniu poszczegól-

nych filii do systemu. Aktualnie w systemie działa 5 filii, dwie kolejne przygotowywane są do uruchomienia jeszcze w tym roku, a w 15 kontynuowany jest proces retrokonwersji zbiorów. Baza danych, której wielkość wynosi 4 Gb, obejmuje w chwili obecnej 1/3 księgozbioru Miejskiej Biblioteki Publicznej i dane osobowe o 1/5 ogółu zarejestrowanych czytelników.

Korzyści, jakich się możemy spodziewać z faktu, że wszystkie filie zostaną połączone siecią komputerową, trudne są do przecenienia. Najkrócej można przedstawić je w ten sposób – czytelnicy uzyskują pełną wiedzę o tym, jakie książki zgromadzone są we wszystkich naszych filiach, które z nich są w danej chwili dostępne, w której filii znajduje się poszukiwana przez nich pozycja i mogą ją zamówić o każdej porze i z każdego miejsca, jeżeli ma ono połączenie internetowe. Mogą też na bieżąco śledzić, jakie książki kupowane są do biblioteki i do których filii są kierowane. Ma to olbrzymie znaczenie w przypadku biblioteki o tak bardzo rozproszonej strukturze, jaką ma Miejska Biblioteka Publiczna.

Jak wynika z tego krótkiego przeglądu, większość problemów występujących w Miejskiej Bibliotece Publicznej ma swoje źródło w zbyt niskim, jak na potrzeby tej rangi instytucji, finansowaniu jej działalności. Rozwiązanie ich będzie zależało w dużej mierze od decyzji, które podejmowane są poza biblioteką. W tej sytuacji można jedynie wyrazić nadzieję, że będą to decyzje uwzględniające fundamentalną rolę biblioteki w rozwoju każdego cywilizowanego społeczeństwa.

DYSKUSJA

Anna Łozowska: w świetle dyskusji nad projektem porozumienia szczecińskich bibliotek proponuję, aby po podpisaniu porozumienia wyznaczyć osobę lub grupę osób, które szukałyby sponsorów. Nowa ustawa o finansowaniu szkolnictwa wyższego od przyszłego roku znosi DWB (Dotacja Wspierająca Badania). W takim wypadku należy z zewnątrz zdobywać środki na finansowanie wspólnych przedsięwzięć np. baz, jeżeli MENiS wycofuje się z takiej pomocy. Grupa taka miałaby za zadanie przeszukiwanie np. stron internetowych i badanie możliwości pozyskiwania środków finansowych.

Radosław Gaziński: poruszona sprawa zahacza o szeroki problem finansowania szkolnictwa wyższego, które się kurczy, a przez to i budżety bibliotek są coraz mniejsze. Po podpisaniu porozumienia można stworzyć „grupę inicjatywną", która przy wsparciu macierzystych bibliotek zajmie się poszukiwaniem różnych możliwości wsparcia finansowego.

Barbara Tupikowska: we współczesnym świecie ten, kto ma informacje – ma władzę. Biblioteki tę informacje mają. Może w ramach tworzonego porozumienia pomyśleć o ich sprzedawaniu. Można pomyśleć o sponsorach zagranicznych, o współpracy, o działalności komercyjnej. Ustawa o szkolnictwie wyższym wprawdzie na to nie zezwala, ale może w ramach tworzonego porozumienia opracować np. koncepcję otrzymywania środków finansowych czy sprzętu w zamian za informację.

Anna Łozowska: jakim rodzajem informacji biblioteki miałyby handlować?

Barbara Tupikowska: np. informacjami o przechowywanych przez nas pracach magisterskich. Nasze strony internetowe są bardzo chętnie przeszukiwane przez różne ośrodki UE i Stanów Zjednoczonych. Ma to być informacja o źródłach informacji. Może wymieniać coś za coś?

Lucjan Bąbolewski: jeżeli mówimy o integracji – biblioteki działają w różnych systemach, ale problemy finansowe i potrzeby są takie same. Razem stanowimy potęgę i nie mamy konkurencji. Gdybyśmy wspólnie w ramach swoich możliwości finansowych stworzyli platformę udostępnianą odpłatnie, z której korzyści dzielone byłyby stosownie do wkładu, platformę, z której nasz czytelnik, użytkownik mógłby uzyskać informacje o źródłach informacji, lub bezpośrednio korzystać z danych, którymi dysponujemy, to może kiedyś w przyszłości niewielka część naszych potrzeb związana z działalnością systemów elektronicznych znalazłaby swoje źródło finan-

sowania. Taki system, który sam by się finansował i obsługiwał inne systemy wewnątrz. Może na taką platformę znaleźlibyśmy środki zewnętrzne, nie tylko własne. Gdyby do starania się o środki z Funduszy Strukturalnych, przystąpiło kilka uczelni, Książnica i Biblioteka Miejska, wówczas jest to partner do rozmowy z Komitetem Sterującym, z Marszałkiem województwa. Gdy każdy z nas występuje osobno jest automatycznie partnerem małym.

Dagmara Budek: widzę problemy z udostępnianiem szeroko pojętych elektronicznych źródeł informacji na proponowanej platformie. Większość szczecińskich bibliotek objęta jest umowami licencyjnymi, które obligują nas do tego abyśmy źródła informacji udostępniali w internetowych sieciach akademickich, gdzie następuje automatycznie autoryzacja np. na podstawie numerów IP, ewentualnie dla zarejestrowanych użytkowników na podstawie hasła. Nie możemy bez porozumienia z Wydawcą naruszać licencji i udostępniać posiadanych baz wszystkim zainteresowanym.

Barbara Tupikowska: nie mówiłam o bazach komercyjnych, lecz o tym czym dysponujemy, czyli o zasobach z naszych magazynów, bazach naszych publikacji naukowych, bazach prac magisterskich. To jest bank danych. Ustawa nie pozwala nam pobierać opłat od swoich czytelników, ale książki możemy wypożyczać za kaucją. Gdybyśmy zbudowali portal, na który można wejść wysyłając np. SMS, moglibyśmy ewentualnie rozpocząć usługi. Dysponujemy ogromnym potencjałem naszych wewnętrznych informacji. Nie komercyjnych, bo te rzeczywiście są objęte licencjami, których nie możemy naruszyć.

Radosław Gaziński: najnowsze przepisy w sprawie prac magisterskich mówią, że praca magisterska ma być częścią teczki personalnej studenta. W takiej sytuacji prace magisterskie wymykają się bibliotekarzom, stając się częścią zasobu archiwów, w tym przypadku uczelni wyższych. W tej sytuacji tryb korzystania z prac magisterskich jest inny niż ze zbiorów bibliotecznych. Ustawa archiwalna jednoznacznie określa, że korzystanie z akt jest nieodpłatne. Natomiast jeżeli chodzi o teczki personalne, to każdy student będzie musiał wyrazić zgodę na ewentualne korzystanie z jego pracy magisterskiej.

Barbara Tupikowska: zgadzam się, jeśli chodzi o wykorzystanie pełnotekstowe, natomiast dane bibliograficzne, ewentualnie abstrakty możemy udostępniać.

Anna Nowakowska: rzeczywiście problem prac magisterskich zaczął się pojawiać. Mamy cztery wydziały, w jednym wydziale nastąpiło zatrzymanie napływu prac magisterskich, natomiast pozostałe wydziały nie respektują nowych przepisów i w dalszym ciągu przysyłają nam te prace. W archiwum zaczyna brakować miejsca, tym bardziej na składowanie w nich akt osobowych dodatkowo z pracami dyplomowymi. Obawiam się, że w końcu i tak wszystko wyląduje w bibliotece, ale pomijając ten fakt doszłyśmy z koleżankami do wniosku, że jeżeli mamy mieć pełną informację o tych

pracach magisterskich, pełną informację bibliograficzną, to postaramy się dojść do porozumienia z tym wydziałem. Prace będą przesyłane do biblioteki, zostaną zanotowane w naszej bazie i odesłane do dziekanatu. Informacja o pracach dyplomowych na AR zawarta w bazie będzie pełną informacją.

Barbara Tupikowska: opowiem ciekawostkę: udostępniamy internetowo informacje bibliograficzne dotyczące: zbiorów zwartych, pełnego katalogu czasopism, prac magisterskich (od 1992 roku) i zasobów multimedialnych. Każda z tych stron ma swoją statystykę. Myślałam, że najbardziej odwiedzane będą czasopisma, ale są to prace magisterskie.

Radosław Gaziński: jest w tym bardzo głęboki, niepokojący mnie osobiście problem. Spotykam się z tym w dydaktyce, jest to baza danych dla częściowych plagiatów.

Barbara Tupikowska: nie tylko dla plagiatów. Jest to również informacja o tym co się robi, bo tam nie ma pełnych tekstów. Tam jest tylko informacja bibliograficzna, która mówi o tym, że praca w naszych zbiorach się znajduje. Tak naprawdę wielu z tych prac student u nas nie otrzyma, jeżeli nie ma zezwolenia promotora. Ma natomiast informację o tym, w jakich placówkach, jakie prace się prowadziło.

Elżbieta Edelman: ma Pani rzeczywiście dużą statystykę na tej stronie.

Barbara Tupikowska: najwięcej osób odwiedza właśnie tę stronę.

Radosław Gaziński: może to daje coś do myślenia.

Anna Łozowska: nie wiem jak jest gdzie indziej, ale na Politechnice Szczecińskiej jest rozmaitość decyzji jeśli chodzi o gromadzenie prac magisterskich. Ostatnio na senackiej komisji ds. informatyzacji okazało się, że zmierzamy do ujednolicenia decyzji w sprawie składowania prac na wszystkich wydziałach w celu stworzenia jednej bazy. To ujednolicenie zmierza do tego, aby studenci zostawiali swoje prace na CD. Na niektórych wydziałach takie wewnętrzne zarządzenie już funkcjonuje. Skoro więc na szczeblu różnych uczelni są różne ustalenia, to ileż to czasu jeszcze musi upłynąć aby to ujednolicić i ewentualnie stworzyć jedną wspólną bazę danych. Moja uczelnia przymierza się do zdigitalizowania tych prac, a potem przepuszczenia ich przez program sprawdzający, czy nie ma plagiatów. Dla użytkownika z zewnątrz będzie to ważna wskazówka, że taka baza powstała.

Barbara Tupikowska: mówimy tutaj o dwóch różnych rzeczach. Ja mówię tylko o bazie bibliograficznej, a nie o bazie pełnotekstowej. Nie musimy tego wcale ujednolicać. Istnieje protokół Z 39.50, który umożliwia przeszukiwanie katalogów tworzonych na różnych płaszczyznach, na przykład KaRo. Można byłoby takie KaRo stworzyć u nas.

Radosław Gaziński: my już rozmawialiśmy o czymś takim w gronie węższym niż

dzisiaj, mówiliśmy aby takie lokalne KaRo budować.

Anna Łozowska: my już wiemy ile takie coś kosztuje.

Radosław Gaziński: to dobrze, jaka to kwota?

Anna Łozowska: to nie jest aż taka wielka kwota, na każdego przypadałoby ok. 10 tys. złotych. Za zebraną sumę trzeba zakupić oprogramowanie.

*Radosław Gaziński: droga do lokalnego KaRo prowadzi przez planowane porozu*mienie szczecińskich bibliotek. Patrząc przez pryzmat budżetów Bibliotek Miejskiej i Książnicy Pomorskiej, oraz stan finansów poszczególnych uczelni nie wiem czy 10 tys. zł, to dużo czy mało. Mogę natomiast zadeklarować, że uzyskam wspomnianą kwotę od władz rektorskich. Inna sprawa to czy pozostałe biblioteki będą mogły taką kwotą dysponować.

Anna Łozowska: główny problem nie leży w finansowaniu, lecz w tym czy użytkowane przez nas systemy respektują protokół Z 39.50?

Radosław Gaziński: oczywiście, jeżeli nie, to nie mogą się przyłączyć.

Elżbieta Edelman: SOWA nie posiada takiego protokołu.

Mirosława Różycka: SOWA nie ma, ale w przedstawionej prezentacji stanu Biblioteki AM była mowa, że przymierzacie się do zakupu Alepha.

Elżbieta Edelman: tak, ale na razie tylko się przymierzamy.

Radosław Gaziński: jeżeli nie przejdziemy pewnego progu informatyzacji, to takie wewnętrzne KaRo nie ma sensu.

Barbara Tupikowska: do tej pory takiego protokołu nie miał ISIS, ale obecnie już go otrzymał. Mamy go dlatego, że zaczęliśmy się upominać w UNESCO. Być może musicie naciskać operatora czy dystrybutora SOWY aby rozwiązać narastający problem. Być może w następnej wersji stosowanie tego protokółu będzie możliwe.

Elżbieta Edelman: tak, już są pewne zaawansowane zamierzenia i być może wkrótce będziemy mieć protokół Z 39.50.

Barbara Cendrowska: byliśmy ostatnio na szkoleniu w Warszawie i z uzyskanych tam informacji wynika, że interesujący nas protokół daje możliwość równoległego przeszukiwania wielu baz zarządzanych przez odmienne systemy biblioteczne. Jeżeli fachowcy wypowiadają, się, że można go zastosować niezależnie od systemu bibliotecznego, środowiska operacyjnego (np. Windows, Linux), sprzętu itd., to wynika z tego, że można zastosować protokół i u nas.

Barbara Tupikowska: wydaje mi się, że tę „grupę inicjatywną" należałoby wysłać do Poznania. Niech zobaczy jak tam wygląda współpraca między bibliotekami.

Barbara Cendrowska: miałam okazje poznać, jak to działa. Dostosowuje się katalogi poszczególnych bibliotek, pracujących w różnych systemach, w ten sposób, że użytkownik z poziomu własnego systemu informacyjnego kieruje zapytania do innych systemów. Protokół pozwala na równoczesne przeszukiwanie w wielu bazach danych i prezentację wyników w sposób właściwy własnemu systemowi.

Barbara Tupikowska: jest oprogramowanie typu serwer-klient. Serwer działa na takiej zasadzie, że ma określone pola, określony sposób wyświetlania. Wysyła zapytanie do poszczególnych klientów. Wszystkie nadchodzące odpowiedzi są przetwarzane przez serwer i wyświetlane pytającemu.

Elżbieta Edelman: rozmawiamy tu o szczegółach technicznych ale zastanówmy się, jeżeli wystąpimy o pieniądze ze ZPOR-u czy o jakiekolwiek pieniądze, to zapytają nas, co w ten sposób i kiedy osiągniemy. W przypadku korzystania ze środków ZPOR-u musimy wyniki naszych działań opracować ilościowo. Teraz zastanówmy się nad tym czy ktoś informacje od nas chciał, bo jeżeli podamy, że będziemy mieli np. 20-tysięczne gremium, które będzie korzystało z naszych baz, z tej platformy, to musimy to wykazać. W kwartale, w którym zakończymy nasz program należy wykazać wzrost, jeżeli go nie wykażemy to zapytają nas czy pieniądze zostały celowo wydane? Teraz kolejny etap: Unia, Urząd Marszałkowski zaczynają się zastanawiać, czy celowe było takie wydanie środków. Czy kolejne pieniądze jest sens wydawać na biblioteki. Zastanówmy się czy wszyscy są jednakowo zainteresowani platformą.

Radosław Gaziński: w tym celu właśnie próbujemy się porozumieć formalnie, w tym celu spotykają się dyrektorzy bibliotek. W moim odczuciu, gdyby nie było problemu sprzętowego ani z oprogramowaniem, można budować lokalne KaRo. Jednak kluczem do tych działań powinno być to porozumienie szczecińskich bibliotek.

Elżbieta Edelman: jeżeli chodzi o KaRo to oczywiście tak, ale ja mówię o tym w sensie zarabiania przez nas pieniędzy.

Radosław Gaziński: to już jest sprawa do dalszej dyskusji. My na pierwszym spotkaniu tego nie rozstrzygniemy. Mówimy tylko o pewnych rzeczach, które nas nurtują.

Ariadna Wrońska: po wysłuchaniu dyskusji nasuwają mi się pewne refleksje, co do zasadności budowania wspólnego katalogu, wspólnej platformy, która ma być, jak rozumiem, rodzajem katalogu centralnego. Zastanówmy się komu ten katalog, ta informacja miałaby służyć? Jeżeli chodzi o studentów, użytkowników PAM, specyfika uczelni od razu ogranicza krąg ich zainteresowań czyli z katalogu centralnego korzystać będą bardzo rzadko.

Dagmara Budek: przepraszam, użytkownicy spoza naszej uczelni bardzo często korzystają z naszych zbiorów. Może nasi użytkownicy korzystają z innych bibliotek mniej, ale nie oznacza to, że budowa katalogu centralnego, z naszego punktu widzenia, nie ma sensu.

Ariadna Wrońska: dzielę się swoimi refleksjami. Podobna jest sytuacja z użytkownikami korzystającymi ze zbiorów uczelni technicznych – Biblioteki Politechniki. Nie sądzę aby oni często chcieli, mieli potrzebę korzystania ze zbiorów uniwersyteckich, które w głównej mierze są zbiorami humanistycznymi. Należy się zastanowić nad przydatnością takiego katalogu dla poszczególnych kategorii użytkowników. Zapewne w jakimś stopniu pokrywają się, czy nakładają potrzeby informacyjne użytkowników AR, PAM, AM i niektórych wydziałów uniwersytetu. Mnie się jednak wydaje, że jeżeli mamy skłonić władze samorządowe do partycypowania w wydatkach bibliotek, sensowniejsze byłoby zabieganie o środki na zakupy sprzętu, zwiększenie liczby stanowisk komputerowych dostępnych dla użytkowników, a oni sobie wówczas przez Internet będą swobodnie przeszukiwać zbiory tych bibliotek, które rzeczywiście mogą im tej informacji dostarczyć. W moim odczuciu robienie platformy jest działaniem z kategorii „sztuka dla sztuki".

Mirosława Różycka: częściowo nie zgadzam się z Pani zdaniem. Śledząc udostępnianie w naszej Bibliotece Ekonomicznej wyraźnie widać, że bibliotekę tę odwiedzają zarówno studenci AM, AR, Politechniki. Przeszukiwanie w jednym miejscu zbiorów całego naszego regionu, byłoby dużym udogodnieniem dla użytkowników.

Ariadna Wrońska: czy to jednak uzasadnia wydatki.

Mirosława Różycka: te koszty, jak słyszeliśmy, nie są aż tak duże.

Barbara Tupikowska: pani dyrektor Biblioteki AR nasunęła mi taką myśl – rzeczywiście czytelnik dąży obecnie do zintegrowanego przeszukiwania, na pewno wszystkie nasze zbiory są osobno dostępne. Łatwiej jest zadać raz pytanie i dostać szybką odpowiedź. Problem natomiast jest taki, czy w związku z tym nie przyłączyć się do KaRo? Pewnie warto, bo wtedy mamy dostęp do zbiorów ogólnopolskich. Budowa platformy regionalnej, czy nawet miejskiej pozwoli czytelnikowi wyszukać książkę, czasopismo, cokolwiek jest dostępne w Szczecinie.

Anna Łozowska: w KaRo też można wyszukać potrzebne naszym użytkownikom informacje.

Barbara Tupikowska: w KaRo znajduję książkę dostępną np. w Toruniu. W KaRo można zawęzić szukanie do określonej biblioteki, ale czytelnik musi dokonać tego samodzielnie, a to wydłuża przeszukiwanie. Można się zastanowić czy to KaRo nie może obejmować całego regionu?

Anna Łozowska: Amerykanie, Niemcy, cała Europa Zachodnia, to nie są ludzie, którzy lekką ręką wydają pieniądze na biblioteki. Od połowy lat osiemdziesiątych XX wieku cała Ameryka pracuje w sieciach, cała ta sieć jest zdecentralizowana tak jak KaRo, cała Europa Zachodnia pracuje w sieci, proszę wejść na stronę EBIB-u i wybrać jakąkolwiek opcję, gdzie są np. katalogi centralnie – działają tak jak KaRo, w sposób rozproszony. Myślicie Państwo, że oni to tak sobie robią sztuka dla sztuki? Nie, to są po prostu wymogi chwili. Robimy to po to aby użytkownik przyszedł i za jednym kliknięciem wywołał opcje „szukaj" i to jest marzenie każdego pracownika obsługującego użytkownika. Niestety jestem pesymistką; aby być w KaRo trzeba kupić protokół Z 39.50 i go sobie zainstalować, a niektóre nasze systemy jeszcze nie mają takiej możliwości. Być może w najbliższym czasie pojawi się taka możliwość, ale w tej chwili aby gdziekolwiek być, w jakimkolwiek katalogu centralnym trzeba mieć Z 39.50, a to nie jest takie proste.

Barbara Tupikowska: okazuje się, że to wcale nie jest takie trudne. Oczywiście trzeba opłacić informatyka, który będzie musiał się tym wszystkim zająć. Ktoś musi opiekować się serwerem, mieć odpowiednio silną maszynę, aby ten serwer pracował cały czas, ktoś musi wszystko pilotować. I tu jest problem. Dzisiaj nie jesteśmy w stanie tego rozstrzygnąć.

Radosław Gaziński: oczywiście, że nie, ale to jest właśnie ten czas, który pozwala nam porozmawiać na nurtujące nas tematy. Mam głęboką nadzieję, że nasze dzisiejsze spotkanie nie będzie ostatnim w naszym środowisku, że poza spotkaniami dyrektorów szczecińskich bibliotek, poza porozumieniem, będą również codzienne spotkania bibliotekarzy, że w przyszłym roku podobne spotkanie zostanie, w którejś bibliotece zorganizowane.

Ariadna Wrońska: chciałabym przy okazji wyjaśnić, jaka była idea przekazywanego właśnie tekstu porozumienia. Chodziło o to aby było ono na tyle ogólne, by zmieściły się w nim różne kategorie działań, które mogą być w przyszłości podejmowane przez współpracujące biblioteki, a działania konkretne mogą być już przedmiotem szczegółowych umów. Porozumienie ogólne nie tamuje drogi do porozumień szczegółowych.

Radosław Gaziński: jeżeli dyskusja się wyczerpała to mnie wypada zamknąć nasze spotkanie i liczyć, że w listopadzie przyszłego roku spotkamy się na kolejnym, dotyczącym może wyższej tematyki.

Anna Łozowska: spotykamy się jeszcze w tym roku, za miesiąc na Politechnice Szczecińskiej.

Anna Grzelak-Rozenberg: chciałabym wszystkich zaprosić na seminarium organizowane przez Bibliotekę PS 15 grudnia 2004 r. Moim zamierzeniem jest, aby to były cykliczne spotkania. Tematem tego jest „Nowa tożsamość bibliotekarzy", a po-

mysł ten zrodził się po przeczytaniu wniosków kończących konferencję IATUL w Krakowie. Jednym z nich było stwierdzenie, że bibliotekarze powinni zmienić tożsamość, ze względu na czekające nas zmiany. Przygotowaliśmy kilka dyskusyjnych referatów. Może w przyszłości poszerzy się grono uczestników, ale chciałabym aby te spotkania wychodziły zawsze z naszego środowiska. Zapraszając na seminarium mam nadzieję, że w przyszłym roku uda się je kontynuować.

Radosław Gaziński: główną rzeczą, która powinna nas zachęcać do wspólnych spotkań jest integracja środowiska, co w przyszłości pozwoli na łatwiejsze współdziałanie między szczecińskimi bibliotekami. Dziękuję Państwu za udział w spotkaniu.

Uczestnicy dyskusji:

Lucjan Bąbolewski mgr – dyrektor Książnicy Pomorskiej
Dagmara Budek mgr – dyrektor Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej
Barbara Cendrowska mgr – Biblioteka Główna Akademii Rolniczej w Szczecinie
Elżbieta Edelman mgr – dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Morskiej w Szczecinie
Radosław Gaziński dr hab. prof. US – dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego
Anna Grzelak-Rozenberg mgr – dyrektor Biblioteki Głównej Politechniki Szczecińskiej
Anna Łozowska dr – zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Politechniki Szczecińskiej
Anna Nowakowska – dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej w Szczecinie
Mirosława Różycka mgr inż. – zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego
Barbara Tupikowska mgr – Biblioteka Główna Akademii Rolniczej w Szczecinie
Ariadna Wrońska mgr – Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego

Opracowała
Mirosława Różycka

ZDJĘCIA

ISBN 83-87879-49-5